

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.

Nem tagoknak előfizetési díj:

Egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest (Köztelék) Üllői-ut 25. szám.

Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEII.

IV. Országos gazdakongresszus.

A IV. országos gazdakongresszus rendező-bizottsága figyelmezteti a kongresszus részvenni óhajtó gazdáitársakat, hogy a *tagul való jelentkezés határideje folyó hó 20-án lejár.* E határidőn belüli jelentkezésre azért van szükség, hogy a bizottság, a kongresszus tagsággal egybekötött különféle kedvezményeket kieszközölhesse. Azoknak részére tehát, kik augusztus hó 20-án túl lépnek be tagul, a bizottság nem biztosíthatja az összes kedvezményeket. A tagul való jelentkezés a gazdasági egyesületek és megyei mezőgazdasági bizottságok által kiküldött hivatalos tagok részéről 2 frt 50 kr., a rendes tagok részéről pedig 5 frt tagdíj behűlése mellett történik a „Gazdasági egyesületek czredéves kiállítási irodájánál.” (Budapest, IX. Üllői-ut Köztelek) hol a részletes tervezet is megkapható. *A végrehajtó-bizottság.*

Burgonyakiemelő-géppróba.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a földmívelésügyi minisztérium támogatásával f. évi szeptember hó 25. és 26. napjain burgonyakiemelő-géppróbát rendez, mely a f. évi április hó 20-án megartott burgonyakiemelő-géppróbának folytatását képezi. A próba Budapest közelében, Rákóc-Keresztúron gróf Vigvázy Sándor uradalma területén tartatik meg. Részt vehetnek ugy bel- mint külföldi gépgyárok. A legjobbnak talált két kiemelő gép állami aranyéremmel, az ezek után legjobbnak talált gépek állami ezüst- és bronzérmekkel és oklevelekkel tüntetettek ki. A gépek behozatala vámmentes. Bejelentéseket az Országos Magyar Gazdasági

Egyesület titkári hivatala augusztus hó 31-ig fogad el; a gépeknek legkésőbb szeptember hó 20-ára a próba színhelyén kell lenniük. A géppróba tervezetét az OMGE. bármelyik rendelkezésére bocsátja. *Igazgató.*

Adótörlés mezei károk esetén Ausztriában.

A mult hetek elemi csapásai indokoltá teszik, hogy foglalkozzunk azon törvényhozási intézkedésekkel, melyeket legutóbb Ausztriában az elemi csapások folytán behálló károsodások enyhítése czéljából életbe léptettek.

Ha nálunk a gazda terményeit elveri a jég, szőlőjét tönkre teszi a filloxera, vagy bármiféle csapás megfosztja természetül vagy annak egy tetemes részétől, akkor is behajtható rajta a reája kirott adó s ha eselleg részeseül is adóelengedésben, azt csak a kormány különös kegyelme köszönheti. Ez pedig a képzeltet legnagyobbn igazságtalanság, mert józanul nem követelhetj senkitől, hogy adót fizessen olyan jövedelem után, a melynek élvezetét a gazda pl. egy behűkezett elemi csapás kártetele folytán nem is lépett; nálunk ennek daczára, még semmi sem történt ezen igazságtalan állapot megváltoztatására, ellenben Ausztriában a kormány már meglette ez irányban a szükséges intézkedések s törvény útján gondoskodott a gazdák jogkövetéseinek kielégítéséről. Sőt nemcsak adóelengedést biztosít a törvény az ostromk gazdákknak elemi károk esetén, de revidiáltatja a földadókatasztert is, ugy, hogy az adozás alapját is a mai viszonyoknak megfelelően fogja megváltoztatnati.

Követésre méltó példa, melyet idején volna nálunk is megvalósítani.

Alábbiakban adjuk a szóban forgó törvény lényegét: Ez évi július hó 12-én két nagy horederjű törvény lett szentesítve, melynek egyike a *földadónak* elemi csapások folytán történendő leírására vonatkozik, a másik a *földadókatasztet revidizására.*

A földadó leírását elrendelő törvény különbséget tesz *mezőgazdasági és erdőüzemek* között. Általánosságban elvül mondatott ki, hogy mindkét üzemnél a földadó aránylagos leszámításának van helye, ha a természetben hozadék elemi csapások folytán kárt szenved. A mezőgazdasági üzemnekél adótörlésnek akkor van helye, illetve arra az esetben emelhető igény, ha jégverés, árvíz, tűz, továbbá éger vagy filloxera következtében négy hektárig terjedő földterületnél a hozadék negyedéred, 4 hektaron felüli földterületnél több mint egy hektár hozadéka semmisül meg.

Ugyancsak adótörlésnek van helye, ha más rendkívüli és elháríthatatlan kalamitások: pl. szárazság, nedvesség, fagykár, vagy kitélelés, rovarkor, peronoszpóra, oidium, gabona-üszög, továbbá anyarosz stb. a birtokos hibája nélkül érik a birtokost.

Ez esetben is, valamint akkor, ha az említett csapások folytán valamely földterület hozadéka oly mértékben semmisül meg, hogy a földadó szerint az illető parcellákból várható jövedelem csökkenése több mint egy negyedéredt teszi a birtokosnak egy adóközvet területén fekvő birtokaiból várható össziszta hozadékának, akkor is az előbbi pontban említett

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, Budapest, Alkotmány-utca 31., Váci-körút sarok.

A nyári időnyre ajánlunk:

Gabona zsákokat,
Lisztes zsákokat,
Takaró ponyvákat,
Szalonnát,
Zsirt,
Kötél árukat,

Cséplesi szeneket,
Gépolajokat,
Petroleumot,
Kocsi-kenőcsöt,
Olajfestéket,
Állatorvosi gyógyszereket,

Vasneműeket,
Tejgazdasági szereket,
Gazdasági faeszközöket,
Mérlegeket,
Műtrágyát.

A fegyvereket kívánatra bérmentve küldünk.

Mal számunk 16 oldal.

parcella minimum hozadékának megsemmisülése irányadó.

A kár mérvének meghatározásánál a parcellának megművelt része vendő figyelembe és a kár foka a megmunkált rézele hozadékához mérten állapítandó meg. Öli földterületek, melyek valamely elemi csapás bekövetkezésekor még nem voltak bevettve, de a községben szokásos gazdálkodási mód szerint velésére voltak rendelve, a kármegállapításába bevannak, de csak az esetben, ha a bekövetkezett elemi csapás fölöttán azon gazdálkodási évre hozadékfeletlenné váltak. Ha az előbb említett elemi csapások bármelyike öli időben következnek be, a mikor a mezőgazdasági termékeket már learatták, azaz, ha a termés vagy már beharatták, vagy a szokásos módon keresztekbe rakták, a learattott termékek károsodása miatt adótlórsnek nincsen helye. Kivételt képez azon eset, ha a termésny artatás után áríz, vagy más elháríthatatlan csapás, egészen vagy részben megsemmisíti.

A *kárbecslésre* nézve a törvény mindenekelőtt azt mondja ki, hogy a becslésnél azon évi hozadék vendő szemügyre, mely az illető évben elzoltottat. E tekintetben pedig a következő szempontokat állapítja meg: 1. ha azon mivelési módszer szerint, mely alá a parcella tartozik, évente két artatás szokásos, úgy az első termés az évi hozadék kétharmad-, a második egyharmadrészével értékelendő; 2. ugyancsak az évi hozadék kétharmada vendő számításba, ha új vetés által bizonyos hozadék meg elérhető lett volna; 3. vegyes mivelési mód mellett a főtermény kétharmad, a melléktermény egyharmad rész vendő fel. *Főtermékül* azon növény tekintendő, mely a földművelésnél szerint a bejegyzett mivelési ennek megfelel. Szőlőültetvényéknél a *bor* tekintendő főtermékül. 4. A parcelláknak ugyanegy gazdasági év alatt történendő *többibizeni* károsodásánál e körülmény figyelembe vendő, de az engedélyezhető adótlórs a birtoktést egy évi adójt meg nem haladhatja.

Az engedélyezhető *adótlórsre* nézve a törvény a következő fokozatokat állapítja meg. Ha a hozadék egyenyed, illetve feléréséig megsemmisül, akkor az évi adó 25 százaléka, ha a fele, illetve harmonyedrésze tétetik tönkre 50 százaléka, ha több, mint harmonyedrésze, az esetben 75 százaléka végül az egész hozadék megsemmisülésénél az illető földterületre kivetett egész évi adó törlendő.

Bár a törvény kimondja, hogy elvileg csak azon évre van adótlórsnek helye, a melyben a kár történt, mégis azon esetben, ha a valamely földdarab elemi csapás fölöttán hosszabb időre tétetik termékekfeletlenné az adótlórs a hozadékfeletlenség egész tartamára is engedélyezendő.

Ezek vonatkoznak a mezőgazdasági üzemekre. Az *erdőterületeknél* adótlórsre okot képeznek: a tűz és hógörgetegek. Mellözve az idevágó detailokat, ki-

emeljük, hogy egy a mezőgazdasági mint erdei kárról *nyolcz nap* alatt az adótlórs igény különbeni elvetszése mellett, a hatóságknak jelentés teendő. Az erdőhatóság megvizsgálja az iratokat és intézkedik a kárnak bizottsági megállapítására iránt. A kárfeletlét a helyszínén a pénzügyi hatóság küldöttei által két bizalmi férfi közreműködésével történik. Ezeket a község vagy az önálló birtokterület előjárása ajánlatára nevezi ki a pénzügyi hatóság. A károsult kifogásai felett a bizottság *azonnal* kötelei határozni.

Ha valamely elemi csapás közvetlenül aratás előtt következik be s tartani lehet attól, hogy a takarítási munkálatok miatt a helyszini becslés nem lesz megtartható, a közégi előjáró köteles a becslés azonnal eszközlini s pedig két községlél lakosknak, továbbá két szomszédos község megbízható két földbirtokosának közreműködésével és az érdekel birtokosok meghívásával.

A pénzügyi kiküldötték díjait a kincstár viseli, a bizottság többtagjai díjazást nem kapnak. Alaplanl kárjelentéséknél a fel viseli a költségeket. Az adótlórsát a tartományi pénzügyi hatóság eszközli, melytől a pénzügyminiszterimhoz lehet felebeezni.

Végül a törvény hamsulyozza, hogy ezen törvény alapján történt adótlórs nem csupán *fiatelsi engedélyny* képez, hanem az *adótlórsát megváltoztatásit is jelenti*, miért is ehhez képest a károsv helyesbítendő s ha időközben többletízteszt történt, ez vagy a jövő évi adóba beszámítandó vagy a fel határozott kívánatára késpénzben visszafizetendő. Utóbbi alól csak jóváírásnak, nem pedig adóvisszatérítésnek lehet helye.

GAZDASÁGI NÖVÉNYTAN.

Rovatvezető: Mezey Gyula.

A répa felmagzása.

(Felet a 259., 253. és 254. sz. kérésre.)

A takarmány- és czukorraépa ma sajátóság, hogy némelyik növény már az első évben szára meg és magot köt, általában visszaművelés tekintik a répa egyéves termésnyjára, melyből a kultúra fejlesztése a természetű kétéves növény. Ilyen törzsnayának tekintetik a *Beta vulgaris*-nak tengerpartok mellett növő *egyéves* vad alakja, a melynek neve Koch elnevezése szerint *Beta vulgaris var. maritima* s a melyet több botanikai író egyszerűen *Beta maritima*-nak nevez.

Csakhogv a most említett növényen a *Beta vulgaris var. maritima*-n — Koch — kívül Dél-Franciaország tengerpartjainak tájékán, különösen Montpellier városának környékén gyakori egy vadonövő répa, a *Beta maritima* Linné, melyről *Flakuhl* a montpellier gazdasági tanintézet botanikai tanára azt mondja, hogy a növény soha sem egyéves, hanem mindig kétéves vagy *évelő* (többéves). Tehát már a most röviden előadottak után is azt mondhatjuk, hogy a mi természetű répnak felmagzását csak akkor tekintethetünk visszaművelésnek és ók alakra, ha be volna bizonyítható, hogy ez az ós a *Beta vulgaris var. maritima* (Koch) volt.

Hogy már most az egyéves vadalak vagy pedig az évelő vadalak volt-e az ós? ennek eldöntésén természet kísérletek segítségével *Wieg W. Rimpau—Schladest, F. Schindler és Em. v. Proskowetz* jun. foglalkoztak, különösen az utóbbiak nagy szaktudással, és kitarással.*

Míg a maritima mellett fogal általál, hogy a takarmány és a czukorraépa ósanja a vadon növő egyéves répa (*Beta vulgaris L. vagy Beta vulgaris var. maritima Koch*), addig az utóbbiak gyönyörű dolgozataikban kimutatták, hogy a vadon növő egyéves répa (*Beta vulgaris var. maritima Koch*) és a vadon növő évelő vagy *kétéves* répa (*Beta vulgaris L.*) nem tekinthetők külön fajoknak, hanem csak a klimatikus és talajviszonyok változati által létrejött variátsóknak, mert például az *egyéves vadrépából a talaj és a klimatikus viszonyok változásával nevelhető olyan alakok, melyek kétévesek* (csak a második évben hoznak magot) és *visszai az évelő vadrépából* (*Beta maritima L.*) nevelhető olyan alakok, melyek kétévesek vagy egyévesek, hanem vagy már az első évben hoznak magot). Szerintük tehát úgy az egyéves vadrépnak, valamint a kétéves vadrépnak és az évelő vadrépnak közös az óse, mely közös ós egyedrei a klimatikus és talajviszonyok szerint vagy már egy, vagy két vagy csak több év alatt fejlődnek be tényleges példákot s alakulnak így egyéves variátsókká. Tehát a minő joggal vehetjük fel ónek az egyéves vadrépát, épp olyan joggal felvehetjük az évelő vadrépát is.

S hogy Schindlernek igazra van, azt a mindennapi élet is bizonyítja. (Gy-e bár, akár a czukor- akár a takarmányrépnak találunk olyan növényekre, a melyek az első évben elmagasznak, tehát a melyek egy évesek; a legnagyobb számban találunk azáltal olyan növényeket, melyeket mi normálisoknak tekintünk, a melyek tehát az első évben husos gyökereket fejlesztenek s csak a második évben hoznak magot, amely növények tehát két évesek. De ugyancsak találunk olyan répa is, amely meg a második évben hoz magot, hanem csak a 3-ik évben, ez az u. n. *dacozók* (Trozter), amelyek tehát tulajdonképpen évelők.)

Ez a mindennapi tapasztalat illusztrálja legjobban a répa nagy változékonyságát, s hogy a felmagzó répát *visszaművelésnek* tekinthetjük, mert akkor éppan olyan joggal tekinthetünk a dacozók répákat is visszaművelésnek; az első esetben az egy éves, a második esetben az évelő vadrépát kelene ónek fölvennünk.

Minek tekintünk tehát akkor a felmagzást?

Elő sorban olyan elválasztásnak, melyet a répa nagy változékonysági hajlama folytán, *külöli körülmények, fizikai behatások hoznak létre*, s a melyeket sokszor észlelni sem vagy nem képesek s így egyes esetekben az ok nemet specializáln megnevezni sem tudjuk.

A nagy praxisban grüjtetett is már elég tapasztalat arra, hogy tisztán külső okok valamely évben a felmagzást nagy arányúvá teszik.

Igy például nagyon sok adat van már arra, hogy a kedvezőtlen időjárás, mely a répát fejlődésben megakasztja, nagymérvű felmagzást okoz. E pont alá tartoznak a késői magok, a nyári hűvös eszég, a nagy szárazság. Ezek mindannyian megakasztják a növény fejlődését és ha a répa a jobb időbe beálltával továbbétesztésének feltételeit megtalálja: fokozott, gyors tevékenységet fejt ki, s a mi oda vezet, hogy rövid

* F. Schindler dolgozati a Botanisches Centralblattban jelenték meg. Frodevez dolgozati pedig az Oest.-Ungarische Zeitschrift f. Zuckerindustrie u. Landw. című folyóiratban jelennek meg 1891 ósa.

idő alatt tenyésztett egészen befojtott, tehát magot is hoz.

Sokszor azt lehet hallani, hogy valahol már kései vetésben, viszont másból a korai vetésben volt sok a felmagzott répa. Ezt az ellentmondást akként lehet megfejtetni, hogy a kedvezőtlen időjárásal szemben a növények különböző fejlődési stádiumban különböző érzékenységet tapasztalnak s így egyik esetben a beállott kedvezőtlen időjárás a késői; a másik esetben a korai vetést ér legkedvezőbb stádiumban, az apró és fejletlen magvak után több felmagzott répa nő, mint a nagy és fejlett magvak után; az előbbire nézve vannak megfigyelések, melyek azt tanúsítják, hogy a magvak nagysága és a felmagzás között összefüggés nincs; különben is tudjuk, hogy az apró magvak éppúgy ki lehetnek tökéletesen fejlődve, mint a nagyok.

A mi már most a fejletlen, teljesen ki nem érte magvakat illeti, ezek közül a legtöbb ki sem csírázik vagy pedig ha igen, úgy satnya növényt ad, mely csakhamar kipusztul; azok azonban, melyek közül megmaradnak, ugyazólván mindig beteges állapotban vannak s lehet, hogy az állapot sarkalja őket a korai megözörlésre. Ugyanis sokszor tapasztalhatni, hogy a beteges növények a legnagyobb erélyvel munkálkodnak azon, hogy indákat hozzanak létre, hogy lényüket az utódokban megörökítsék. Így ismeretes, hogy a filoxera által megtámadott szőlőtelek, mielőtt kivessze, azonbanban dusan virágzik, tehát igyekszik az ő kivessze életét mennél több utód létrehozása által az ivadéknak megörökíteni, de a mi rendszeren nem sikerül, mert a sok virágot gyömolcsa megérlelni nem tudja.

Ez volna szerintem lehetséges magyarázata annak, hogy a fejletlen magvakból, melyek csakis gyenge növényt adhatnak, gyakrabban keletkeznek felmagzott répa, mint a jól kifejtett magvakból.

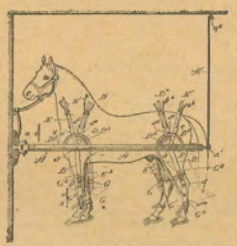
Továbbá egyszer a vetés mélységét, máskor ellenkezőleg a vetés sekélyességét hozzák fel a felmagzás okál. A mi a vetés mélységét avagy sekélyességét illeti, ezt is az időjárás lehet kapcsolatba hozni; ugyanis e helyen is azt mondhatjuk, hogy a kedvezőtlen időjárás az egyik magot a másik vetési őri ama fejlődési stádiumban, amelyben a növény legérzékenyebb, s akaszthatja azt meg nagyon mélytében tenyésztésben.

Már most nagyon fontos ama kérdés eldöntése, vajjon a felmagzás, azaz az egyévség a mag után áttörkethető-e az utódokra, tehát, hogy a felmagzott répa magjának elvetésével keletkezett növény ismét felmagzik-e? Az áttörkethetőségéppolyan sajátságosa minden élő lénynek, mint a változékonyság, s így bizonyos, hogy a felmagzás a mag után áttörkethető, de viszont az is bizonyos, s ezt kísérletek is támogatják, hogy az áttörélen nem áll be szükségképpen, a megőrléshez, hogy valamely felmagzott répa tévesen magjának elvetése után egyelőrely felmagzó utód sem keletkezik.

Természetesen, ha olyan repáról szedünk magot, a mely csak a második évben virágozik, s viszont olyanról, a mely felmagzott répa volt, sokkal nagyobb a valószínűség, hogy ez utóbbiak, ha a felmagzásra a külső körülmények kedvezők, könnyebben magzanak fel, mint az előbbiek, mert a felmagzott hájlamzatot már, ha csak kis mértékben is, szűlelmet örökölhetik. Így, ha a felmagzó répa utódai közül mindig a felmagzókat vá-

lasztjuk ki, s ezeket több generáción át tenyésztjük, az bizonyos, hogy olyan variátiót nyelvelhetik így módon, melyben a felmagzott hájlam nagy mértékben megerősöd; de mindamellett ez a hajlam mint tulajdonság csakis akkor fog állandósulni, csakis akkor lesz biztosan vagy legalább nagy százalékban áttörkethető tulajdonságá, jellegé, ha a klimatikus vagy egyéb fizikai viszonyok az egyévségnek, a felmagzásnak állandóan kedveznek.

Ha tehát valószínűbb is, hogy a felmagzott répa után inkább teremt felmagzó mint a kétévös növényről nyert magok után, egyrészt mert megeshetik, hogy az áttörétek tényleg egyetlen utódnál sem áll be, másrészt mert a felmagzás egyéb körülmények is előidézhetik: abban a gyanuban, hogy a legkisebbben kereskedő — vagy az aladó termelő — a felmagzott repáról is leszedte a magot, a vetés az aladott azért, mert föláján a vásárolt mag után sok felmagzó répa termel, semmiféle körpártást nem követelhet, mert nincs is senki, a ki megmondhatná, hogy az adott esetben miféle szerepe lehetett annak, hogy a magvak közé felmagzott répa magjál is voltak keverve, sőt az ilyen magvak a két-éves növények magvaitól senki megkülönböztetni nem tudja így az ilyen keverés maga sem konstátálható.

171. Ábra. Készülék vasalású állatok lábartására.

A felmagzás okál a termelők a már tárgyaltaknál még egyéb körülményeket is felhozhatnak.

Így már nagyon sok megfigyelés látszik azt tanúsítani — habár ellentmondó állítások is léteznek közé — hogy a dugványrépáról természetesen magvak után sokkal több felmagzó terem, mint az anyarépkáról természetesen után.

Ugyanis a németországi nagy repámagtermelők, akikről hazai magkereskedéseinkbe kerülő repámagvak jó része származik a repámagvak nem anyarépkáról, hanem a dugványrépáról nevelik. A dugványrépát akként nyeri, hogy a repámagot sűrűn, 25–30 cm. sávolságra vetik, azt később a sorokban vagy nem, vagy csak úgy 10–15 cm.-re ritkítják. Ezen eljárásal kis területen sok, de vékony répat nyerneik, melyek a következő évben elültetnek magyrepák. Hogy a dugványrépák ne fejlődjenek ki erőteljesen, mi úgy kiszáradtat, mint föld eltartásukát mind pedig kiültetésüket nagyon megrágtatán, a magtermelőket mindig későn vetik el a dugványok nevelésére szolgáló magot, miáltal a répa tenyészidejét megrovidítják. Már most azonban, akik azt állítják, hogy a tenyészidő megrovidítása a növényt ebben az esetben gyors fejlődésre sarkalja s ez a mag után áttörkethető. Azonban ez a magyarázat nagyon valószínűtlen, s itt igazán a valószínűséget csak megközelítő megfejtést is adni.

Hogy akkor, ha a magvakat ivadékörtivadéka folyton dugványrépáról szaporítják, a felmagzás nagyon gravitálva lesz, az Egenz e. Proskowetz kísérlettel is támogatja.*)

Proskowetz e tárgyban hét éven át kísérletezett, s kimutatta, hogy ha a magvak állandóan dugványrépa után nyeretnek, akkor a 3-ik generáción természetesen a felmagzó répak száma megkétszereződik.

A Vilmorin-féle repákról már többször írt állították, hogy azoknál gyakrabban a felmagzás mint egyéb repákré; hogy a Vilmorin özög is dugványrépáról szaporítja-e híres repáinak magvait — s így itt a dugványrépáról való magnevelés volna következménye a többszöri felmagzás? — azt nem tudom.

Végül felilemít, hogy Bünker azt állítja,*) hogy azoknál gyakrabban a felmagzás, még pedig olyanformán, hogy a régebbi magból több felmagzó répa nő, mint a frissebb magból. Hogy alapos-e ez az állítás? az nagyon kétséres.

Mezey Gyula.

ÁLLATTENYÉSZTÉS

Rovatvezető: Manasteri Károly.

Készülék a vasalású állatok lábartására.

Az állathasználatnál kapcsolatosan ma már számos oly eszközök ismeretesek, melyek részeit az állatok körül való tendők jobb és gyorsabb végezést teszik lehetővé, részint elkerülhetővé vagy lényegesen csökkenthetővé teszik a drága emberi erőt, így a költséget kevesebbit. A többek között egy ilyen eszköz az is, melyet a 171. sz. ábrában bemutatunk. Az eszköz ezújra a mag, hogy a patkólovat az állatok vasalását egymaga is minden segítség nélkül elvégezhesse.

Hasonló célból ugyan már több eszköz készítették (ilyenek pl. a kényesítő kalodák, melyekről a „Köztelek”-ben is már többször volt szó) de az itt tárgyaltak is elég figyelemre méltó, mert a készülék igénybevétele nemcsak hogy a kovács minden, a patkolásnál járó veszélyt mentesítve van, hanem még az állatok lábainak felemelése, haljtatása, tartása is ezen eszköz segítségével úgy végezhető, a mint az a munka végrehajtására legkényesebb és legalkalmasabb. Előnye továbbá ezen készüléknek állítólag az is, hogy a legvadabb és legnehézebb lovak is minden segítség nélkül megpatkolhatók.

A készülék a következő részekből áll: Van két rud (A), ezek egyik végükkel csuklószérlővel egy pecek (A) segítségével a falhoz lesznek megerősítve, másik végükkel pedig egy vasrúddal a patkólovat istálló padlásához kapcsolatnak (A). Ezen két rud közé állítatik be az állat. Ezen (A) rud hátulsi részén, közvetlen az állat faránál, egy másik rud tétetik keresztbe, míg elől a mellkas előtt szintén találunk egy lyvet, úgy hogy a vasalású állat, ékként mindegy egy vasrúddal a faránál, sem hátról, előre mozogni nem végezhet, vállak és csipők irányában az (A) rudon a (D) pontban két emeltlyu van, az (E) és (D) megerősítve, melyek a (D) pont körül foroghatnak. A (D) emeltlyukar lapos vasból van készítve, mely az (A) rud alatt egész

* Lásd a „Köztelek” 1894. évfolyamának 69. számát, továbbá a „Mittheilungen des Vereins zur Förderung des landw. Verachwesens in Oesterreich” 8-ik füzetét.

* Lásd a „Meadowland. Szemle” 1895. évfolyam III. füzetét.

la lábtól, illetőleg a csánküzetig a (d₂) pontig leér. Ezen (D₂) pontnál egy másik (D₁) vassin csatlakozik hozzá izletleszer. Ennek pedig alsó végével az (E₂) vassin van összefüggésben, mely az (E₁) emelő horizontális karkának folytatását képezi. Ezen két kar egy fogakkal ellátott körivel (D₃) van összeköttetésben. Hasonló fogazott ívet (D₄) találunk ugyanis még az (A) rudra meg erősítve, melynek szintén a (D) pontban van a forgópontja. Az (E) emelőkáron talánlunk még egy záróköszörléket (e), melynek pecko a (D₃) körív fogába belopakaszkodik. A (D₃) emelőkáron pedig két új köszörléket találunk, mely megint (D₃) és (D₄) ívek fogába kapcsolódhatik be.

Ha most megfogjuk az (E) emelőkart és miután a (e) záróköszörlék peckét egy nyomással kiemeltük a (D₃) körív fogából, továbbá ha a (d₂) zárt, mely (D₁) fogába ütökz szintén felnyitjuk és lefele mozgatjuk a kart, így nemcsak az (E₁) rud fog emelkedni, hanem a hozzákapcsolt (G₁) sín is, a melyhez a lábszár van csatolva. Ez által a lábszár tetszőleges helyzetbe hozható mint pl. olyanba, a mely az ábrán pontozott vonalban van feltüntetve. Ebben a helyzetben meg is tartható, ha a záróköszörlék peckét (e) az új fogai közé beeresztjük.

Hogy pedig az egész lábat is emelhesük, miként ezt az ábrán a hátsó láb pontozott alakja mutatja, akkor ki kell nyitnunk az (e) és a (d₂) zárócsapot és mozgásba kell hoznunk az (E₁) és (D₁) emelőkárokat; az (E) szöglet emelő aztán a (D₂) karral összeköttetésben és a (D) és (G₁) sinekkel együttállandó felemelve maradnak.

Americában ezen szabványosított eszközök nagy használatúak, mert mint látható, a patkolót teljesen biztosítja a rugós ellen, továbbá mert a munka nyugodtabban végezhető ezzel mint egyéb vasalási móddal. Nálunk ezen eszközök azt hiszem nincsen jövéte, mert a nehezen patkolható lovak lehatálatására sokkal egyszerűbb s olcsóbb kalodákkal rendelkeznék, melyek ezen eszköz beszerzését fölöslegessé teszik. Hogy mégis ismeretünkben legyen készülétek, egyáltalán rejlik, hogy erről is, valamint oktatásban minden újdonságról be akarunk számolni s magat a konstrukcióval sokkal jobban megismerhetők tartjuk, sem hogy szó nélkül hagyhattuk volna.

Stankovics János.

EZREDÉVES KIÁLLÍTÁS.

Vízépítési csarnok.

Az ország. ozredés kiállításának egyik legzsebb és kétségkívül gazdai szempontból is a legérdekesebb csarnokai közé tartozik is a vízépítési csarnoka, mely az első sorban a talajjavítások előbbrevitelét szolgáló kulturterméni intézmény kiállítását is magában foglalja.

A vízépítési technikai szempontból messze áll a mezőgazdaságtól a közgazdaságtól szempontból azonban annál közelebb; mert a vízépítéssel nemcsak, hogy első sorban a mezőgazdaság által kihasználható területek meganyagbilitására, a mezőgazdaság céljaira hasznos területeknek a termelésre még alkalmasabbá tételére szolgál, hanem legnagyobb részben a birtokosok állatkészességéből létesülhet és így a mezőgazdaságtól első sorban érdeklé az szép, érdekes és mindelefölött tanulságos csarnok.

A vízépítéssel valósalág másodikról hódította meg ezt az országot a nemzet egésze számára. Hisz midőn évtől előtt őseink ezt az országot elfoglalták a nagy magyar Alföld részben lakatlan pusztá, részben őrlési mocsár volt, melyet a folyók akadály-

tanuln ontotték el vizeikkel. A haza földjének igazi birtokba vétele a honfoglaló háborúkkal tehát még nem volt befejeve. A telkesítés nagy munkája, a művelhető talajról az őserők kiirtása és a vizeknek szétválasztása még száz évtizedek óta nem fejeződött, vette igénybe s így értelemben a honfoglalás utolsó küzdelmei egész napjainkig elhúzódtak.

A föld meghódítása a kultúra számára első sorban ama vízi munkálatokkal volt lehetséges, melyeket a folyók szabályozása, az árvek ellen való védelem és a talaj megjavítása érdekében léptek fel.

Szerencsére talán egyetlen európai országban sem lehetett oly egységes gondolatvilágé vinni vízi munkálatokat, mint Magyarországon, e magas hegyekkel határtárolt egységes, nagy medencékben, melynek majdnem minden folyója a Duna felé siet, hogy vele meg a Duna területén egyesüljön. Csak a Föld és Dunajez nem tartoznak a Duna vízgyűjtőjéhez és egyedül az Olt az a nagyobb folyó, mely nálunk eredve nem az ország határán belül ömlik a Dunába. De e három folyóvíz vidése az országnak igen kis részét képezi.

Magyarország vízrendszere, a mely itt szóba jöhet a Duna medencéje, a Duna mellékfolyói és a Tisza képezi.

Magyarország vízépítészének történeti fejlődése fölülte érdekes és tanulságos, éppen ezért érdemesnek tartjuk azt az alábbiakban ismertetni.

Vízi építkezések a XVII. századig.

A beköltözők magyarok előszeretettel telepedtek be a Tisza partjain, mellet, a dus füvös termő, öntözött síkságon, hol lovak és barmok számára jó legelőt találtak. A föld akkor állapota teljesen megfelelt a pásztorkodó és halászó nép igényeinek, bár kétségkívül voltak közöttük földművelők is, kik az áríz nem jártá helyeken telepedtek meg.

A folyókat szabályozni, az árvek ellen gátat vetni sokáig nem jutott eszébe senkinek; ha árvek jöttek, a nép fölszedte airtait és tovább vándorolt a pusztá magasabb részére, mely biztos menedéket nyújtott.

De később, midőn állandó lakóhelyeket kezdtek építeni s mindinkább leköttető őket a föld, melyet lassankint birtokba vettek; az árvek valdói esapásként jelentektek föl, megtartották őket arra, hogy ellenük védekezzenek. Így az 1012-ik esztendőről vannak hagyományaink, hogy akkor az árvek őrési pusztításokat vittek végbe emberben, állatokban, természetben, lakóhelyekben. A XIII-ik századból oklevelek a Rábának már isztrákkal (gátakkal, ma eszter) való szabályozásáról. Azonkívül említenek valamilyen számú helységről, kolostorokról, melyek vízjárta helyeken épültek s melyeket föltessekel kellett védnieki a folyók árjai ellen. Néhol a vizeket lakóhelyeik védelméül használták föl, körülzárván és elszigetelvélen magukat állaluk. E helységek és kolostorok a későbbi háborús idők alatt legnagyobb részt elpusztultak; de néhány tanúságot, leszenek előidők munkásságról és leleményességéről. Főként a tatárjárás alatt történt az országban nagy pusztulás, mikor is a síkság kiterjedt szombékjai, mocsarai a bujdosó népek természetes védelmet nyújtottak.

Később az ország föllendülésével s főként a művelhető nyugottal való érinkezés folytán igen sok újabb vízi művelés lépett fel. E művek leginkább a víz eleven erőinek ipari célokra való kibanszálására szolgáltak. Számos adománylevél tesz tanúságot, hogy ez időben főként víz meloktat építettek szép számmal. Ez időből valók a tatai és ösküi mesterséges tavak. Tudomásunk van arról is, hogy a nagyobb folyókat természetén, fa- és szőszáltságra használták. A Duna pedig

Mátyás király koráig Európá főkereskedelmi útja volt, a menyiben a keleti forgalmat a Duna közvetítésével bonyolították le.

Azonban a nemzet föllendülése az Anjouk és Hunyadiak alatt nem sokáig tartott. A beköltözők háborús világhán s főként a jobbágyok elnyomása folytán a vízi művekre nem sok gondot fordítottak. Mindazonáltal törvényes intézkedések, maradtak fenn még a hanyatlás korából is, melyek a vízi műveket védelméükbe veszik és a folyóvizek és halászat tulajdonjogát megszabják.

A Hírnökségünk I-6 részének 94-ik cikkében találunk följegyzéseket, halastavakról, vízfolyásokról, malomokat a birtokok tartozékainak mondja.

A Dunát, ez a nagy közlekedési útja is, mely az országot derékban szeli át, mindinkább felhasználták a háborút viselő felek s rajta jegevereseket, tábori és élelmi szereket szállítottak.

Tudomásunk van arról is, hogy a vízművek építése még a török hódoltság alatt sem szünetelt s egyes basznák, béreknak adománylevelei ismeretek malmokról és más vízi művekről.

Többoszr való szükségessé a folyók megbolgatta területi és birtokviszonyok rendezése is. És így ezből a folyók egyes részelt szabályozták, itt-ott medréket áthelyeztek, föltesek és árkokat készíttetek.

Mindenekelőtt megindozott intézkedések, bár az akkor viszonyokhoz képest feltűnnek, mégis kisorsútek, csak igen szűk korlátok között mozogtak voltak. A folyók legnagyobb részé jóformán természetes, ősi állapotában maradt meg s valami nagyobb, egységes, megindozott a XVII-ik századig gondolni sem lehetett. A nemzet szuverenitása szót volt fordogalva, erje a hadviselésben meggyöngyölve. A török elleni harcok, a szabadságerg és a nemzeti önállásért vívott küzdelmek nem engedték meg a békés munkálkodást.

Vízi munkálatok a XVII. századtól Széchenyi-ig.

Csak a XVIII. század elejéül III. Károly király országslása alatt kezdődtek meg a jelentékenyebb visszabolyozások.

Mindenekelőtt elkészült az országról az első katonai térképek, igaz, hogy csak a környék hadviselés érdekében, de mégis a vizek állapotáról egységes ábrázolat lehetett belátni szerzeni.

Majd a Maros, Tisza és Duna által közrefogott területen, melyet a törökök kiüzése után katonai kormányzás alá vettek, nagyobbszeri lecsapolási munkálatokat indítottak meg. A Temes- és Bégóvlyai kiterjedt mocsarait műszakkal fölveték, lecsapolásukra munkálatok készíttetek. A munkálatok kivételét jórésben kézművesek, legnagyobbszerűen a magyarok végezték. De a tisztóttak; bár a XVIII. század végén állam több mint 3 millió forintot készpénzben is áldozott e célra.

E közben némely nagyszabású, az ország több vidékét érdeklő csatornázási terveket is dolgoztak ki, melyeket az 1729-iki országgyűlés részben előterjesztettek. Az 1729-ik évi 122-ik törvények a hajhözát folyóknak eszatomákkal való összeköttetésére nézve tanulmányokat rendelt el.

E tanulmányok azonban csak később, Mária Terézia királynő uralkodása alatt ejtették meg, mikor hollandi és francia mérnököket hívtattak az országba, kik számos tervet dolgoztak ki a folyók szabályozására és a mocsarak kiszáradására. De a tervek közül csak is a Temes-Béga-mentiek fogantatosították.

1772-ben a Sárviz, Sió és Kapos mentén a vizek szabályozásával mintegy 156,000 hold föld ármentesítést kezdtek meg, melyet később 1817—185-ben Beszedés József mérték fejezett be s a négy vízjegy értőnk

posványos területek dusan termő rétekké és szántóká váltak.

E munkálatokon kívül a folyamhajózás ügye is lefolytatott vett. Előbb egy udvari bizottság állított fel a kormány a hajózási viszonyok tanulmányozására; majd e bizottság előterjesztése alapján 1783-ban a Duna és mellékfolyóinak állandó felügyelőire két hajózási osztály-igazgatóság szerveztek melyből később a kir. hajózási igazgatóság alakult. Ez igazgatóság 1783-ban az építészeti osztályral egyesült és mint kir. országos építkezési főigazgatóság vezette az ország műszaki ügyeit.

Igaz, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel és műszaki hatóságnak nem sok eredményt tudott felmutatni; de a hajózási ügyre napirendre került s Kőváralakozás nem készt lendületet adni neki.

Igy történt, hogy 1794-ben egy előzőleg megalakult részvénytársaság megkezdte építeni a Ferenc-esztoránát, mely Monostorszégnél indul ki a Dunából és Bács-Földvárnál fordul ki a Tiszába. E hajózó esztorána tervét Kiss József és Gábor mérnökök készítették és a társulat a munkálatok 1801-ben történt befejezéséig 4 millió váltó forintot fektetett bele, mely összeghez az állam 200,000 frntyi kölcsönnel járult.

Nagy dolog is volt ebben az időben ez a esztorána, mely Európában az első közé tartozik; megelőzték vele Angliát és Németországot s csak Hollandiában, Olasz- és Franciaországban építettek előzőleg hozzá hasonlókat.

Az 1820. és 21-ik esztendőben Pest-, Tolna-, Baranya és Bácsmegyékben a Duna kanyargásait átvágták, hogy a folyó jégjárását és a hajózó utat ily módon megjavítsák.

Mind e munkálatok az ország belső állapotának némi megszállulását mutatják. Azonban a nemzet igazi fejlődése csak a jelen század elején történt meg. Hitálmás iról és szónoki tehetségek rázták fel a nemzet háborgáságból és sorkentették munkára. Az állami élet minden terén egyszerre lázas tevékenység mutatkozik s az 1825-iki országgyűlés, melyen a nemzeti ügyekalaks alapjait vetették meg, nagy forduló pontot jelez történelmünkben.

Széchenyi kora.

Mig az irók és művészek a szellemi élet ébrentartásán és fejlesztését tűzték ki maguk elé ezútl, addig az államférfiek, köztük a lángelű Széchenyi, belátta, hogy a nemzetet nagyrá, erőssé csak az anyagi jólét teheti és hogy ország csak kisnyos tevékenységre képes. Erre adta, hogy a hazá, földje a mi erőnk, gazdagságunk, hogy kiapadhatatlan forrása a boldogulásknak és hogy könnyű megtalálni az eszközöket és módokat, melyek segítségével a föld rejteit kincseit napvilágra lehet hozni. Tízsen és az óriási síkság, melyőt a Duna, Tisza és nagy mellékfolyóinak vére öntöz s mely akkor nagy részben csak mocsár- és kevés hasznu pusztaság volt, bőséges jövedelmet ad, ha folyóit szabályozuk, mocsarait kiszáradtjuk s a vizek termékenyítő erejét hasznosítjuk. És e folyók ingyen kínálkoznak a közlekedés eszközeiül. Az anyagi boldogulás e nagy eszméi nyilatkoztak meg Széchenyiben s esakham e lett a magyar közgazdasági élet központja. És bár voltak olyan munkálatok is, melyekre nem egykorolt közvetlen befolyást, mégis az e felkénék bilyegét találjuk e kor vizágyi mozgalmain.

Igy létesült 1832-ben a hajózás érdekében a felső Duna Dévény és Guta közötti 127,000 frntyi befektetéssel teljesedő partszállású út központja. És bár voltak olyan munkálatok is, melyekre nem egykorolt közvetlen befolyást, mégis az e felkénék bilyegét találjuk e kor vizágyi mozgalmain.

kálátok 1833-ban értek véget. Eppen ugy igaz megelőzést 1830-ban, a Kőváralakozás és Borsod-Abaúj vizidekéről készülték műszaki tervképek.

Beszédes híreves mérnök tervai nyomán 1835-ben kezdék meg a Fehér-Körös rendezését és a József nádor esztorána építését, mely a vidék malomiparának kiváló lendületet adott.

Dunának 1838-iki jages árva, mely Buda és Pest városok malomlását okozta, volt azonban legnagyobb hatással a folyam-szabályozások ügyére. Vizigyi iradalmunkban élénk mozgalom indult meg, tervek készülték a folyók vízjárásának megjavítására és a törvényhozás az 1840. évi X. törvényekben kimondotta az állam költségviselési kötelezettségét a közérdeku folyók szabályozására.

E határozat igen nagy jelentőségű és vízümelvítésként történében kiváló mozzanattal képez; mert a széthúzó és külön érdekeket szolgáló helyi hatóságok kezéből kivieszik a közérdeku folyamok szabályozásának ügyét és lehetővé teszi a folyók járásának egységes terv szerinti való megjavítását.

E törvényhozás intézkedéseiből kifolyólag 1842. év decz. 5-én összeült országos bizottság a Duna, Vág, Tisza, Száva és Kulpa szabályozására vonatkozólag a hajózás érdekében több nevezetes közérdeku munka elrendelését javasolta az országgyűlésnek és a kivitelikre 10 millió forintot irányzott elő.

Es bár a tervezetek a törvényhozás aggodalmait miatt nem kerültek egyelőre felület alá és csak kisebb helyi javításokat fogyanatosítottak, mégis a Tisza völgyén Széchenyi buzgólkodása folytán esakham megindult a nagyszabasu armentesítő munkálatok.

E munkálatok helyén való felmenteni Váshelyi Pál kitűnő magyar mérnök nevét, ki mint országos hajózási igazgató mérnök eddig is tevékeny részt vett az ország műszaki munkálatában. Széchenyi mérnököt keresett, ki eszmét megértse, torvébe öntse és kivitelikre a módokatalk megállapítsa és e mérnököt Váshelyiben találta meg. Váshelyi részt vett a fővárosi laknchid előkészítő munkálatában, a Duna és Tisza torkétségében, a Vaskapu szikláinak robbantásában, az aldunai Széchenyi-út építésében stb. És most, hogy a Tisza nagy ártereit Széchenyi a kultura számára megnyerni óhajotta, e terv előkészítésére e keresztváltott is Váshelyit választotta.

Váshelyi 1845-ben kapta megbízatását és a tervek az előzetes felvételek alapján esakham elkészültek, úgy hogy ez alapon a tiszavölgyi érdekeltség a társulást meg is érben kimondhatta és 1846. január 10-én Széchenyi, mint kinevezett királyi biztos a „Tiszavölgyi Társulat-ot” megalakította.

E társulatnak 1846-ban 550,000 frntyi összegű állott rendelkezésére és az első sorban megalakítandó 8 armentesítő szakasz munkái körébe 1,671,219 magyar holdnyi területet vontak be. A munkálatokhoz e terület minden holdja után 2 frt 21¹/₂ król 13 42 krig változó hozzájárulást mondatott ki, úgy hogy a tölések elkészítésére 7,420,054 frt 06 frt részre elegendő lett. Ez összeg kizárólag az armentesítés céljaira volt fordítható, mert a Tisza medrének szabályozását, mely főként a kanyarulatok átmentséséből állott, az állam vállalta magára.

A tervek hosszabb megvitátása után 1846-ban T.-Dob mellett, az Urkomi magaslattal a ma is ugynevezett Széchenyi-gáttal a munkálatok tervéleg megkezdtek és e sikerrel folytatott, de az 1848-iki szabadságharc esakham megakasztotta a társulat tevékenységét. 1849-ig mégis elvégzettek

352,538 kőb-ol töltest, 62,376 kőb-ol átvágrást, esztoránát 682 kőb-ol frntnyi értékben.

A szabadságharc kőróseége meg csak egy nevezeteseb mozzanatt történt a vizi ügyek terén és ez, hogy az 1845-iki évi III. törvényekkel a vizi ügyek állami ellátását a közmunka- és közlekedésügyi miniszter tárazája keretébe utalta.

A szabadságharc leveretése után a Tisza szabályozás ügye rövid ideig szünetelt ugyan; de az érdekeltek teljes tudatára értek, hogy a társulatok által megkezdett munkálatok, hogy az armentesítésekkel az elnyomtatás korában is a nemzeti ügyet szolgálják és azért esakham kiváló tevékenységet fejtettek ki ezen a téren. A Tiszavölgyi társulat a tiszamenti birótskoknak gyűlö helye, eszékekapolója lett s munkálkodásuknak mára az akkor kormányhatalom is, mely egyéb nemzeti törekvéseket elfojtott, melegen pártolta. O Felsőleg az 1850. évi jún. 16-án kelt nyit. parancsával a tiszai armentesítések és szabályozások ügyét rendezte oly módon, hogy a vezetést teljesen az állam kezébe tette le és hathatós állami segíny engedélyezte a társulatnak. Ez intézkedés főbb pontjai az alábbiak: az állam a társulatok 400,000 frntyi kölcsönét a bankoknak megfizette és így azt állami előlegé változtatta.

2.5 éven keresztül évenként további 100,000 frt előlegét biztosított oly módon, hogy a birótskok a teljesen mentesített terület minden holdja után 1 frtot fizessenek vissza. Ezen visszatessett összegek újbol felhasználhatók voltak.

3. A folyó medrének szabályozását, jelesül az átmentsésként feltevésként az állam saját törhőre vállalta el.

4. A műszaki és adminisztratív szolgálatt költségeit szintén az állam vállalta magára.

E nyit. parancs megalakította tehát a tiszaszabályozási bizottságot is. A szabályozási tervek és kölcsön-ügylek megállapítása után a munkálatokhoz hozzáfogtak. 1867-ig 18 társulat alakult meg és 827,458 magyar hold területet vontak ki az árvezék előntései alá. A társulatok 1115,616 km. hosszúságot töltest építettek, melybe mintegy 23 millió forintot fektettek be. Az állam pedig ugyanezen 1867-ik mintegy 4 millió költséggel 105 átvágrást létesített a Tiszán, mi által a folyó hosszát 461 km.-rel rövidítette meg.

Ugyanez időben nagyobb költséget fordított már a Szamos, Bodrog és a Körösök medrének rendezésére is, bár e szabályozások jelentékeny részét közmunkával fogantatosították.

A kiegyezéstől napjainkig.

Miőzőn az 1867-ik esztendő visszáltoztatta önállóságunk és alkotmányunkat, a bilincseiből felszabadult nemzet egyszerre akarta elvégezni mindazt, mi hosszú idők mulasztásai bevégrezletül, vagy épen megkezdületlen hagytak. A vízrendezés, armentesítés, mellyel azelőtt az érdekeltek nagyszabasu tervekét dolgoztak ki s a törvényekben az 1871. évi XXXIX. és XL. törvényekben az armentesítés és belvízrendezés ügyében fontos határozatokhoz hozott.

E törvénykés, később hozottakkal együtt megszabják az armentesítő társulatok közgazdasági, szabályozási pénzügyi viszonyait s kitűntetik azon érdekeltek, melyekkel az állam a munkálatokhoz hozzájárul. Azonban az állam nemcsak a mederrendezésére áldozott tetemes költséget, hanem az egyes társulatoknak is kiváló segínyt nyújtott s ez által lehetővé tette, hogy az armentesítésekkel az egész Tisza hosszában, a Bodrog-, Körös-Berecnyű-, Maros, Temes folyók mentén végig megkezdtek, a Ván-, Rába és Sio-Kapos völgyében szakadtalan létezőkben végrehajtották. Igy az 1895. év végéig különböz társulatok mintegy 6,000,000

kat. hold területét hódították el a víztől a mezőgazdaság számára. Kétségkívül csak nagy áldozatok és hosszas, sokszor keserű tapasztalat árán érték el a társulatok az eredményt. Az 1876, 1879, 1881, és 1888-iki árvizek rombolással s főként Szegednek 1879-ben történt elhullatásával utmutatást adtak a töltesek miként való készítésére és fenntartására nézve. Így módon sikerült az egész tiszai-menti tölteseket úgy karba hozni, hogy azok az 1895-iki árvizet, melynek magassága a Tisza alsó részén minden eddigig fölülmúlt, — leszámítva néhány, aránylag kis jelentőségű töltésszakadást, — minden veszedelm nélkül kiállották.

1875-16 1895-ig az ármentesítő társulatok mintegy 100 millió forint befektetést tettek; az összegben nemcsak a töltesek építése, hanem a belvizek levezetési költségei is benne vannak. Az összegből mintegy 25 millió forintot az állam adott segítségképpen a társulatoknak.

De az állam ezenkívül főként 1870. óta a folyók szabályozása, nevezetesen a medrek megújítása czéljából még igen jelentékeny összeget áldozott. A következő összelténi fogalmat ad az állam teljesítette nagyobb szabású munkálatok költségéről.

Az állam által 1867—1894-ig létesített munkálatok költségei következők:

Dunán	35.0 millió
Tiszán	22.6 "
Körösökön	6.3 "
Temes-Béga	0.3 "
Maroson	0.3 "
Bodrogon	0.5 "
Dráván	2.0 "
Száván	0.8 "
Kulpán	0.1 "
Ferencz-esztrámnán	0.2 "
Egyéb folyókon	1.7 "
Készlet és fenntartási költségek	8.4 "
Összesen	78.4 millió

Ez állami munkálatok költségei között nem szerepelnek azok az összegek, melyeket az állam a zártkörű szabályozásnak fordított, mely a Dunát megnyitja a világtengerkedlem számára és fővárosunkat, országunk szívéit a tengerrel is kapcsolata hozzá.

Az állami tevékenységben a vízipolitikés terén különben újabb időben, midőn a közvagyonosodás nagyot haladt előre s főként midőn pénzügyi viszonyaink egyneműségi helyreállott, nevezetesen mozzantok történtek. A törvényhozás, belátva, hogy kiesvény eszközökkel csak kis czélok érthetők el, egyszerre tetemes összeget adott a folyók szabályozására. Így az 1885. évi VIII-ik t.-cz.-ben a Felső-Duna Dévény-Radvány közti szakaszának megújítására 12 év alatt felhasználnak 17 millió forintot, az 1888. évi XXVI., az 1892. évi XXIII-ik és az 1895. évi XVII. törvénycikkökben az aldujai zártkörű szabályozásának összesen 18 millió forintot, az 1894. évi III. t.-cz.-ben a Tisza s Bodrog medrének rendezésére és a Ferencz-esztráma torlorkának áthelyezésére 12 év alatt felhasználnak 17 millió forintot s végül az 1895. évi XLVIII. t.-cz.-ben a Közép-Duna és egyes mellékfolyók megújítására 9 év alatt felhasználnak 54,300,000 forintot engedélyezett a törvényhozás.

De évenként a folyók a folyóvizék felügyeletére, valamint a kész művek fenntartására is a földmivélségi miniszterium, tárcaája körében mintegy 4—500,000 forintot fordít.

Az ármentesítésekben és a folyók szabályozásán kívül az országban igen nagy fontosságú munkálatok történtek a belvizek levezetése, a lecsapolások, a patakok szabályozása, az alagsorvezések és rétonözések, valamint a víz eleven erejének ipari felhasználása czéljából.

A belvizek levezetését még az ármentesítő társulatok kezdték meg s legelőbb, — különösen 1876 óta — a társulás az ármentesítést és belvizlevezetést összekapcsolja. Így czélból számos esztrámt, zsilap, szifont és gőszivattyút készítettek, mely utóbbiak arra szolgáltak, hogy míg a folyók magas vízállása mellett is a belvizek a töltesek át levezethetők legyenek. E nagy gőszivattyúk, melyek közül 30 évvel ezelőtől még sem léteztek, mintegy 4000 lóerővel dolgoznak. Jelenleg még mintegy 4000 lóerőre tervezett újabb szivattyú-leteleket állítanak fel.

A mocsarak kiszáradása, az alagsorvezés, a rétonözés, valamint a hegyi patakok szabályozása, — bár régebben is történtek ilyenféle munkálatok, — csak újabban lendült fel igazán, midőn a nemzetben az állam támogatása folytán a talajjavítások iránt egyre fokozottabb hajlandóság mutatkozott. Főként az öntözés hivatalain igen fontos szerepe hazánkban hol a mélyen fekvő sík területek és az iszapdús folyók színté kiindokznak, hogy a termelés e hatalmas eszközök hasznunkra fordítsuk. Egyik ily nagyobb szabású öntözés esztráma a 400,000 fttal készült „Mezőegyesi ölvízcsatorna”, mely a mezőegyesi cnykgyárnak szivel való ellátására s a mélyebben fekvő területek öntözésére szolgál. Terveiben vannak még a nagyobb munkálatok közül: az arad-csanádi öntözés esztráma, mely a Maros és Körösök közötti sík területre vezetne 20,000 hold öntözése czéljából vizet és a Hortobágy öntözése, mely egy eddig kevés hasznú, vízben szegény terület ténne dusan termővé.

Az újabb időben 1890—95-ig terjedő talajjavítási munkálatokról némi fogalmat ad a következő összelténi:

1. Lecsapolást végeztek	502	ev	holdon
2. Alagsorvezést	33	"	"
3. Öntözést	20	"	"
Összesen	545	ev	holdon

Ez összeg jóformán csak az egyes bírtokosok által végrehajtott munkálatokat tartalmazza s ezenkívül az egyes vízhasznosító és talajjavító társulatok által igen kiterjedt munkálatokat hajtottak végre.

A mi a víz eleven erejének ipari használatát illeti, úgy ezen a téren a régebbi, valamint az újabb idők munkássága egyaránt tevékeny részt vett. Az országban mintegy 30 ezer vízi mű van, melyeknek műszaki felügyeletét, valamint az előforduló vízvándoró kihatásokat műszaki elbírású állami közegek végzik.

A vízműveléssel kapcsolatosan feljötték ki újabban az országos halászléti és az országos közegészségügyi szolgálat is, melyek már nem régen létesültek, már is jelenlény tevékenységet fejtettek ki.

Végül még kell említenünk a törvényhozásnak két nevezetes intézkedését, melyek a vízi ügyekre igen fontos befolyást gyakoroltak.

Egyik az 1885-ik évi XXIII. törvény-cikk, mely a magyar víz jogot szabályozza. E törvény a régi, feuilális felleglással szemben a vízi jogot a tulajdonosságban közvagyonnak mondja ki. Így tehát a vízhasznosítást, a vízi művek létesítését az urberői jogok korlátából felszabadítja a lehetővé teszi bárkinek, hogy a víznyújtó ipari és mezőgazdasági javukat bizonyos módozatok szerint felhasználhassa. Azonkívül a törvény megszabja a vízvándoró és a vízi építmények károkozozó előírásokat, rendezési és ellenőrzési vízi tásulatok jogait és hatáskörét, de kiterjed az adminisztráció részleteire is.

Másik az 1889-ik évi XVIII. törvény-cikk, mely a földmivélségi miniszterium körében szervezi a víziügyi állami szolgál-

lat ellátását és a melynek alapján felállítatható volt ezen miniszteriumok V-ik főosztálya a vízi ügyek állami adminisztrációja részére és az országos vízipolitikés és talajjavító hivatal magában foglalja a dunai, tiszai vízipolitikés és kulturmérnöki osztályokat, valamint az országos vízipolitikés hivataloságot és a közegészségügyi mérnöki szolgálatot. A folyamszabályozási munkálatok ellátására 8 vízipolitikés kerületi felügyelő és 16 folyammérnöki hivatal működik. A talajjavító munkálatok 8 kerületi felügyelő és 11 kulturmérnöki hivatal végzi. Az ármentesítő, belvizrevezető, lecsapoló, öntözés czéljára készült, a földmivélségi hivatalban fenntartásba állt munkálatok beszerzése a miniszterium ellenőrző hatalmát fölöttük megbízottai által gyakorolja. Ezenkívül a tiszaméni tásulatok az u. n. Tiszavölgyi Tásulat központi bizottsága alatt is állanak, mely bizottság a tiszai tásulatok közös ügyeit s főként a pénzügyiakat intézi el. Az ármentesítő, a földmivélségi hivatalban 53 volt, a vízhasználati, lecsapoló és belvizrevezető tásulatok száma pedig 88.

Igy tehát jelenleg igen kiterjedt adminisztratív és műszaki tisztviselői kar intézi az ország vízi ügyeit s hatalmas anyagi és szellemi tőke áll rendelkezésre a folyók szabályozása, az ármentesítések, a vízek hasznosítása, a talaj megújítás czéljából.

Így erővel, ily nagy eszközökkel sikerült igazán bírtokba venni a hazai földjét, melyre őseink ezer év előtt meglepődtek.

S míg a nagy ósök minden talpalatnyí helyet e hazában vérel hódították meg, az utódok egy második hódításért verőjüket áldozták.

De a verőjüket mutatja be az ezredéves kiállítás vízműépítési csarnoka.

A folyamszabályozás és ármentesítés mellett a gazdák kiválóan érdekl, mert vele mindennapi foglalkozása körében folytonosan érintkeznek.

A kulturmérnöki intézmény.

A kulturmérnökség Magyarországon 1877—78-ban keletkezett a földmivélségi miniszterium körében, azon kizárólagos feladattal, hogy a *mérnöki talajjavítási* (lecsapolás, alagsorvezés, öntözés) terjeszse, illetve azokat magánosok, tásulatok vagy közegek részére megterveze és létesítse, valamint fenntartásukat műszaki vezetése és ellenőrzése által támogatja. Ezen czélja gazdasági ismeretekkel bíró oklevéles mérnökök vételek föl, a kik e tárgy iránt különös vonalommal bírtak és a speciális szakismeretet tanulmányozták, gyakorlati működés és külföldi tanulmányutak által himamárabb előajtották. A mérnökök mellé a munkálatok részletes kivételének vezetése és ellenőrzése czéljából a katonai mérnökök részéről is vezettek ki, melyek azok alkalmaztatottak, a kik a több hónapokat külön e czélra alkotott vízmestri iskolában töltötték s ott elméleti oktatásban részesülvén, vízmestri oklevelet nyertek. A kulturmérnökök díjazása és költségei az állam költségére estek, míg a vízmestri díjazását és költségeit az illető érdekel bírtokosok tartozták meg. A földmivélségi hivatalok, a kik a több hónapokat külön e czélra alkotott vízmestri iskolában töltötték s ott elméleti oktatásban részesülvén, vízmestri oklevelet nyertek. A kulturmérnökök díjazása és költségei az állam költségére estek, míg a vízmestri díjazását és költségeit az illető érdekel bírtokosok tartozták meg. A földmivélségi hivatalok, a kik a több hónapokat külön e czélra alkotott vízmestri iskolában töltötték s ott elméleti oktatásban részesülvén, vízmestri oklevelet nyertek. A kulturmérnökök díjazása és költségei az állam költségére estek, míg a vízmestri díjazását és költségeit az illető érdekel bírtokosok tartozták meg.

A talajjavítási munkálatokon kívül csakhamar szükségessé vált a kulturmérnökök másnémi igénybevétele is, nevezetesen

fájuk a lehatóságok megérjen. A jóvá tavaszi természetű pedis még gondoskodni is várhatóbbra metszendő, hogy lehetleg a tökélebb fakadjanak ki az új hajtások.

10. A szőlőgyógyányok, a melyeket még némileg a falhajozott föld védett, szenvedték aránylag a legkevésbebbt, mert maga az ójtás helye és felette pár szem sörtemagyi maradt. Ezeket sem kell megvárni hagyni, hanem a földfeletti második-harmadik szemre megmetetni, hogy az alsók továbbra is alvra maradjanak; mert ültetésnél különben is ezekre fog csak szükség lenni, nem baj tehát, ha a földből kiálló vesszérést a jég összezértette is. Ily előhaladt évszakban éppen nem volna helyes a metszését úgy végezni, mint az ültetés alkalmával, vagyis 1—2 szemre, mert az előfagyó gyenge hajtásoknak nem volna már idejük kiérni, minek következtében elpusztulnának.

11. Nehogy a jégvétel által különben is meggyengített szőlők még többet szenvedjenek: a peronoszpóra ellen való permetszés ezután sem kell elmulasztani, épp úgy, még a rendszerén is jobban be kell azokat telni és vizesedtetni, gyors kipótlása végett nagyon helyes fog lenni azok megtrágyázása. Mivel pedig a jégvétel vesszék szaporítása, tehát döntés, hajtás, ójtás és ültetés egyáltalában nem alkalmasok, ennélfogva bátran a tőkén hagyhatók tavaszig, a mi által a nagy havak alkalmával beálló alsó szemek kipállásának némileg elője véteik.

12. Végül pedig az idei jégvételből vonjunk le két tanúságot a jövőendő névél. Az egyik az, hogy a hajtások visszacsokkázással ne siessnék, habd feljődjenek azok a legelső kőtésen is, tul, ha egy bizonyos magasságot meghaladtak visszafeléhaladjanak és a több felett ernyő képezve a jéget jó részben felvágják és védelmiük alatt a termés és vesszék kevesebbet szenvednek, mintha azokat korán eltávolították. A másik tanúság pedig az: biztosítsuk szőlőnk a jégvételnek ellen. Jól tudom, hogy ez költséges dolog, hogy sok herce-hurczával van összekötve, de ilyen óriási csapások alkalmával, aminő az idén is sok viruló szőlővédők sújtott; a befektetett tőke nagyon jól fog kamatozni.

Angyal Desz.

ÁLLATEGÉSZSÉGÜGY.

Orvostudós: Dr. Hutyna Ferencz.

Juhok tömeges pusztulása a végbélén át ejtett szurások következtében.

× Tapasztalásból tudom, hogy számos juhulajdonos van olyan, a ki ha juhállományának egy részét el is pusztul, azt szakértő általörvossal nem közli, hanem az elhullás okának megállapítását egyszerűen a számadó juhászra bízva a megelőzésről szesz, hogy a juhász az elpusztult juhok bőrével beszámol. Pedig nem ritkán valamely regados betegség lehet ennek oka, mely megfelelő intézkedést igényel, vagy pedig éppen a juhász vagy valamely botjárja is lehet a baj okozója s e miatt célszerű a betegség okát mindig szakértővel konstatáltatni.

Hogy a juhászok is képesek ravaszsgal a juhokat úgy módon pusztítani, hogy a halált okozó betegség megállapítása még az eljáró szakértő részéről is nagy gondot és tüzetes utánjárást igényel, azt az alábbi leírt eset igazolja.

Maros-Torda vármegye területén lévő Maros-Szt-György község előjárásánál a múlt év július hó elején jelentést tett a marosi főbírók. Beszámolójához, hogy az említett község határán állandó legelőn tar-

tott 398 daraból álló juhalkában javarányos beteg tört ki és egyszerűen letele, hogy juhok vértűs következtében pusztulnak. A betegség átlátójának június hó 28-án lépett fel.

A nevezett községben lévő uradalom tisztartójának megkeresése folytán július hó 5-én Maros-Szt-Györgyre mentem s ott egy ugyanaz nap elhullott juhot a betegség megállapítása céljából felboncoltam. Bonozásnál a juhállás hasrúgáiban, különösen a máj körül nagy mennyiségű alvadt vért találtam, továbbá hashártárgyalására mutató tüneteket észleltem, s egyszerűsrim konstátálom azt, hogy a máj jobb oldalt a felső harmadban keresztül volt lyukadva. A májnak említett átlukadása erőművi ok által előidézetnek tűnt fél s a hasrúgáiban talált nagymennyiségű vör s máj vérédenyével folyt ki, melyek a máj átlukadására alkalmasak meg lettek sérve. A halál oka tehát meg volt magyarázható, amonyiben az állat halálá hasúri elvérzés, illetőleg májvérzés s az ezzel kapcsolatban fellépett hashártárgyaladás következtében jött létre. De ezen egy esetnél a máj erőművi sértesének mi módon történt leképezést eideríteni nem tudtam, a juhállás belső részében megszeget vagy más hegyes tárgyát, nemkülönben elősdi állatot, mely a májait megsejt-hette volna, nem találtam, ugyiszintén a hulla bőrében, valamint a bőr lefejtése után a test különböző részeinek legtüzetesebb megvizsgálására sem volt valamely kúlorészraka, vagy külső behatás mutató jele látható. Mivel a betegség elősdi oka a máj jelzett egy hullából megmagyarázható nem volt, ennélfogva intézkedtem, hogy az újabb hullákat vegyék őrizet alá azon czélból, hogy a boncolását másnap folytathassam. Megjegyzem, hogy a juhalkának fele része beteg volt s ezek között illy beteges is voltak, melyekről főltehető volt, hogy másnapra elhullnak.

Másnap ismét megjelentem Maros-Szt-Györgyön s ekkor 13 darab friss hullát találtam. A boncolásánál ismét csak erőművi sérüléseket észleltem egy a hasrúgáiban valamint némely hullánál a mellőregben is. Így nagyon sok juhállal alvadt vért találtam a hasrúgáiban szabadon, továbbá észleltem, hogy a felboncolt juhoknál megkötötték a máj, vese s némelyeknél a rekeszizom is keresztül volt lyukasztva, sőt egyeseknél a szivburok, sziv és a tüdő is meg volt sérve. Az összes jelek erőművi behatásra mutattak ugyan, de ezen hullákon sem volt a bőrén, a bérnati kőtőszövetben s egyáltalán a test küllőn részén erőművi ok által elősdi sérülést kimutató jeleket észleltem idegen testeket vagy dősségeket sem találtam a belső szervekben. Mely a 4—5-ik hulla boncolásánál sem tudtam a betegség keletkezését megmagyarázni, de feltehettem magamban, hogy a vizsgálatot és boncolást mindaddig folytatom, míg a bántalom keletkezésének okát és módját ki nem derítem. Hogy a betegség kúlorészak (külső behatás vagy szurás) által jött létre, azaz máj és alsó hullák felboncolása alkalmával tisztában voltam, de miután a testen kívülről semmi nyoma sem volt az erőművi behatásoknak s a belső szervekben sem találtam oly tárgyat, melyek az észlelt sérüléseket okozhatták volna, ennélfogva a sérítés módja elintézni rejtelmesnek tűnt fel. Azonban a boncolás tisztára keresztülvételre kezemből mégis csak rájöttem arra, hogy mily uton és módon történt az állatok belső szerveinek erőművi megsejtése és hogy tényleg kúlorészak idézte elő a bajt, a mennyiben egész határozottsággal megállapítottam, azt, hogy a juhok a végbélnyíláson át egy vékony (05 cm-nyi vastagságú) s körülbelül 40 egész 60 cm. hosszú kúlló hegyes kemény tárgyval (szőronnyval vagy palczival) tartósan megsejtették. A szurás uton a nált tárgy ravasz módon és a legnagyobb

elővigyázatlanul vezetett be a végbélbe s így a végbél kivülről megsejtette nem lett. Másnap 14 darab juh egész testét megsejtette az eszközlőt szurások némely juhoknál oly módon történtek, hogy nemcsak a hasrúgékban lévő szervek lettek keresztül szurkálva, hanem a rekeszizom s a mellőri szervek is meg lettek sérve.

Teljes meggyőződés és az érdekek felek megnyugtatólása szempontjából is összesen 14 darab juh egész testét megsejtettem a feltűnő körbontozati elváltozások következők voltak:

A juhalkában kivülről, nevezetesen a bőrén és a test természetes nyílásain valamely körös elváltozás, vagy erőművi sérülésnek nyoma látható nem volt. A hasrúg felnyitási alkalmával sok hullánál feltűnt a hasrúgáiban lévő kisebb-nagyobb mennyiségű alvadt vért. Ezenkívül az összes hulláknál a hasrúgáiban részint véres és zavaros savó, részint pedig barnás búzós zavaros folyadék volt jelen.

Több juháll sárgás, szennyes, hártaszertű és szakadékon kocsyonanemű-csafatok voltak a hasrúgáiban észlelhetőek, melyek a vastagbél nyálkahártyáján levő vértől származtak. A vértől sárga hártájához a belek külső vagy sávos hártájához tapadtak. A hashártá bagyrdt fénynek, vérdúsak s helyenkint tarkóztottak tűnt fel. A hasrúgáiban lévő szervek közelebbi vizsgálatánál konstátálható volt, hogy a belek s a gyomrok fala helyenkint keresztül volt lyukadva. Az összes felboncolt juhok végebe a végbélnyílástól 2 egész 10 sőt 20 cm-nyire előré kerülés volt szurva, a mennyiben említett helyen a végbél falában 05 cm-nyi átmeretű kerekded lyuk tűnt fel, mely körül a bőv fala meg volt duzzadva s véres és sávos beszűrdődött mutatott. Ugyaníly lyukak mutatkoztak a vékony- és vastagbélnek falában, ugyiszintén a rekeszizom és a mellőri izomgyomron is. A gyomrok és a belek falában talált kerekded lyukacsok körül észlelt véres és sávos beszűrdődésnek kívül vértömlekek, alvadt vért, rostonyás izadmány s egy-ek hullánál a gyomor és a bélfal közül részén takarmánymaradványok is voltak láthatók. Megjegyzendő, hogy a gyomrok és belek falában lévő lyukacsok nagyrésze már ott képződött rostonyos izadmány által be volt dugdoszva. A gyomrokban rendes tápszert, a vékonybélbenkín hely folyadék, a vastagbélben pedig pépszerű bélsár volt jelen. A gyomrok és belek fala legnagyobb részén vérdúsak találtak. A máj jobb oldalt a felső harmadban 7 darab juháll egészen keresztül volt szurva. A májon egész jól lyuk szűrt kerekded s 05 cm-nyi átmeretű volt, melynek környékén egy máj elűs, valamint hátulsó felületén is alvadt vért tapadt. Ugyanazon juhoknál, melyeknél a máj keresztül volt lyukadva, kevés kivétellel a májon észlelt sérülések megfelelő irányban a rekeszizom is keresztül volt lyukasztva. A lép és a balvase az összes juhoknál rendszeren találtak.

Némely juháll azonban a jobb vese szintén keresztül volt szurva, amonyiben azon szintén 05 cm-nyi átmeretű kerekded lyuk tűnt fel, mely körül kisebb-nagyobb foku vérdús és vértömlekek mutatkoztak. Az összes felboncolt hulláknál a medenceüregekben elhelyezett szervek, nevezetesen a bélék, méh- és a húgyhólyag sávoshártájába bagyrdt fénynek, rostonyos izadmányval bevontak s az említett szervek összekötött kötőszövet részint savósan, részint pedig véresen beszűrdődtek tűnt fel. Több hullánál a medenceüregekben genyes és vesefolyadék volt észlelhető.

Néhány juháll, de csakis olyanoknál, melyeknél a máj és a rekeszizom keresztül volt lyuk sérve a jobb vese szintén meg volt sérve s az illy juhállak jobb ol-

dali mellőregein alvadt vér, zavartor savó, sőt rostonyás izmokban is tetéltek. Némi hullánál a szívburk, szív, vagy a melkfas fala is mog volt sértve.

Minden jól erra mutatott, hogy a megbetegedett állatok, melyek körülbelül 160 darabot, tehát a juhalkának a felét tették ki, egyszerre vagyis egy időben lettek megzarkúva. A szarkulás után hirtelen elhullott juhoknál a halál oka elvértés volt. — Később elhullottak, vagyis azok, melyek több napig vagy 2-3 hétig betegkedtek, g-nyes és éves hasártgyaguladás, béllő, májlob és tüdő-mellhártgyaguladás következtében pusztultak el. Eleintén véres bővel-kiürítés volt a betegnek észlelhető, a mi a végzés s egyáltalán a belék keresztül szűrésbe után beültelt véres folyadék következt. A megszarukált juhok közül 82 darab hullott el, a többiek egy-két sár három hónapot át is beteg voltak. Több gyóguylásnak indult juhoknál különböző utabajok maradtak vissza s ezeknek egy részét mint teljesen használhatatlant el kellett vágni.

Hogy a juhok megszaruklása bosszu mive volt, az minden kétségkél kiadó gylt kielt mutavta. A hatóság által véghezvitt nyomozás után a gyau egy a juhok őrzétele megbízott juhászbótrra irányult, ki később az eljáró esendöröknek bevallotta, hogy a juhokat június hó 28-án, midőn gazdáján nem volt otthon, bosszúból egy gerytányfából készített és kőhegyzett palackzárral (vesszővel) a végőden át megszaruklta. Ugyanezen egyn ekövetett kegyetlen munkájának beismerése után harmadnapján önkényleg végett vetett a saját életébe.

A loitakból egy juhászbótrnak a legnagyobb ravasszággal véghezvitt juhpusztítása tűnik ki. Itt azonban nem hagyhatom megemlíteni nélkül azt, miszerint a babonás emberekkel így a gyau megfogott, hogy némely juhász és kanász ért az állatok megbabonásához, t. i. ha jelenleg, vagy volt gazdájukra, vagy valamely más juhászra vagy kanászra haragosnak, képesek babonázás által az állatok pusztulását előidézni. Ime, a marok-szentgyörgyi juhpusztítás szintén így babona akart lenni, mely azonban, miután a betegség oka kiderült, annak elkövetőjére végzettség volt. Különb Marok-Szt.-György község lakossága — az intelligens osztály kivételével — a megbetegedett juhoknál általam megállapított halál okát eleintén nem akarta elhinni, s juhászbótr eladására nyomán a juhok pusztulását mindaddig babonának tartotta, míg a juhászbótr maga később le nem vallotta, hogy a juhok megszaruklása az ő cselekedete volt.

Sesquus Ferencz.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Kérdések.

392. kérdés. Különböző minőségű talajokon ehlili és szupfoszfát és a nélkül levett körülbelül 70 hold, ezukkorpámban, a répa rendkívül nagy mértékben felmagzik. A répa Vilmorin és a gyár által lett kildve. Vetés ideje márczius 28—26-ika és április 8—10-ike közötti idő.

Miután szomszédaim egy másik gyártól kapták a magot és azok közül néhányan meg előbb (márczius 20-án), néhányan meg később is vetették a magot, és azoknál semmi felmagzás nincs, kérdem a mag okozója-e a nagy felmagzásnak és mert ezáltal nagy kárt szenvedett, igényelhetek-e a gyártól kártérítést? — *J. T.*

393. kérdés. Ezukkorpának az idén nagy mértékben magba nyg; mi lehet ennek az oka? Nem-e a magban van a hiba? — *B.-St-György.* *N. S.*

394. kérdés. Vidéken a ezukkorpe ez idén gyémértékben felmagzik. A felmagzó kezűt azokhoz a, mint egy gazdátársam állítja, a tavaszi fagy, mely a kikeltrépt érte. *Pettend.* *M. G.*

395. kérdés. Tenészetemben teheneim a vemhesség 4—5-ik hónapjában elvetétek, mi idezi ezt elő? Mi volna teendőm, megkísérlettem már az istálló változtatását, megelőzőleg a tehének lemosatnak, nemzészervükkel, valamint az elvetődtek méhét egy pro millo sublimatodalal kifeeskendeztettem, de az elvetéles nem színt meg. *Szécsény.* *P. L.*

396. kérdés. Már negyedik tehenehmvettél el a felvátás utáni hetedik hónapban. Mi lehet ennek az oka és mi módon lehet e bajon segíteni. Kérem arra is válaszolni, hogy a borjas teheneiket meddig lehet fejni. *Felső-Póhékut.* *L. P.*

Feleletek.

Fükeverék vályogtalajra.

Felelet a 348. számú kérdésre. Egy gazdaságban, melyben az állattenyésztésre fektetik a főszület, a legkitünőbb lóher és luczerna termeltalajon is indokolt lesz egy hosszabb időtartamú mesterséges kaszálót s legelőt létesíteni.

A talajviszonyok s kitűzött cézl figyelembe vételével következő keveréket ajánlhatom:

keverék	használati megnevezés	százalék
15% Festuca pratensis	7 1/2%	60 kg.
15% Phleum pratense	8 1/2%	20 "
10% Dactylis glomerata	3 1/2%	20 "
10% Avena elatior	4 1/2%	100 "
15% Poa pratensis	4 1/2%	20 "
10% Lolium perenne	7 1/2%	42 "
10% Trifolium pratense	8 1/2%	17 "
15% Trifolium repens	7 1/2%	20 "
Összesen		307 kg.

Ezen keverék 20% ráadásul a Stebler féle számítási szerint a magvak használati értéke alapján van összeállítva.

Miután a vetés ugys csak tavasszal eszközöltek (védnövényrel) az időjárón beszerzett magvaknak használati értéke (és azonosága), bármely magviszoldó állomás által meghatározható. A fiatal füvet az első 2 esztendőben legeltetni semmi alatt nem szabad, hogy kellően megerősödhessen. A védőnövény (árpa, zabosbüköny) elvétel után, a herékész s fűfelék nagyság s suly szerinti összekeverése külön-külön kerülnek vétés alá sorozottól vagy szórvánól ügyelve arra, hogy a fűmagvak sekélyen takartassanak alá. *□*

Zöldgár.

Felelet a 349. számú kérdésre. Miután a feltett kérdésben a talaj minőségét megnevezve nincsen, a termelőndő zöldgárvédevényekre nézve határozott választ adni igen bajos. Annyit azonban határozottan kijelenthetek, hogy a gyenge hatóképességgel bíró talajon, borsót természetesen nem lesz helyes mert a zöldgárvázásnál földgoly, hogy a növény teljes zárszároggyal gyorsan fejlődje, tömeget adjon, ezt pedig gyenge talajon borsóval elérni nem fogjuk. Ha a kötött talajjal van dolgunk, akkor a borsó helyett, a szeszős büköny (vicia villosa) ajánlom. Ezt kétételekpen lehet használni; vagy őszszel rozsszal keverten vethetjük, vagy pedig kora tavasszal zabbal. Őszszel, augusztus hó végén, szeptember hó elején vetjük kat. holdandékot 60 kgr. szeszős bükönyt s 40 kgr. rozst számítván, ezen keverék április hó végén, május hó elején leszátható. Ha ellenben a

kötött talaj észeg ugrolására suly helyezünk — a mi mindenestől igen fontos — akkor tavasszal vetünk (lehetőleg kórán) 70 kgr. szeszős bükönyt s 30 kgr. zabot, melyet rendes körülmények között május hó végén száthatunk be.

Ha talajunk nem túlságosan kötött, akkor a juhok eszillagfűrt (Lupinus albus) is igen jól sikerül, mint ez példán Nógrádmegye vályogabb termeszött talaján látható. Ez annyival fontosabb, mert a fehér eszillagfűt gyengébb talajokon is buján fejlődik. Ezt tavasszal ápril hó közepé táján vetjük el, kat. holdankint 90—100 kg-ot számítva, úgyelve arra, hogy a magot sekélyen 2—3 cm-re takarjuk alá. A fehér eszillagfűnek meg van azon előnye is, hogy nem jó takarmányi adó s így nem sajnálk leszátható.

Volna még egy jól olónyokkal bíró s kötött talajokra való zöldgárvázóvínyünk, a somkóró mekzerep (Melliothou officialis) mely a magkereskedők árjegyzékében mint bokharai here (Trifolium meliothou) ismeretes, eschokgy fajtaiból magja nehezen szerethető be s így inkább csak felemleltetésre szorítkozhat. A szeszős büköny magját meg kellene gróf Erdődy Ferencz nagybótr uradalmán, Rósa József birtokán (Török-Szások, Temešsegy) felkeresni fehér eszillagfűt magja; Nemeskéri Kiss Miklós véghelesi gazdaságban (Zólyomgye), a debreceni gazdasági tanintézetnél. *Ky.*

Az Anomala Aenea.

Felelet a 350. számú kérdésre. A beküldött rovarok, melyek a szőlő levélt pusztítják, *Anomala Aenea* elnevezés alatt ismeretesek. A hol ez a bogár előfordult, ott rendszerint nagybókot magja megemlíti, mint cserobogár *Anomala Vitis* Fabr. is. Mindkettő jelentékeny károkat okoz a szőlőkben és gyümölcsfákban, melyeknek lombját főleg a zöld cserobogár olykor egészen rajokban lepi el és teljesen lekopaszítja. A zöld cserobogár rendes körülmények között június végén vagy július elején, az *Anomala Aenea* pedig június elején száthat megemlíti, mindkettő csak mintegy két hétig röpködik, azaz addig a mire a párázást tart. A hímek aztán elpusztulnak, a nőstények pedig a földbe húzódnak s lerakják petéiket. A petéből kikelt álézik igen hasonlítanak a cserobogár pajorjához, eschokgy kisebbek és a homoktalajban tenyésző növények gyökereit — így a szőlőt is — megrájkájk éppen ugy mint a cserobogár pajorjái. Az *Anomala Aenea* kiföldözésére szükséges időtartamot meg nem ismerjük az *Anomala vitis*-nek pedig két évre van szüksége.

Ezeket a rovarokat csak szeszéssel lehet gyéríteni. A gyűjtésre legalkalmasabbak a rozgeli órák, de nappal is lehet folytatni és szeszésszel is, hogy az éllapott területen napkötött többször átviszljuk. A őszszedetett rovarokat kisebb zaskókba gyűjtjük, s onnan aztán egy kevés benzinnel kevert vízbe dobjuk s megfullasztjuk. A szeszét — nehogy a nőstények petéiket lerakják, — mielőlt a bogarak mutatkoznak azonnal meg kell kezdeni, s folytatni mindaddig míg a rajzás tart.

A gabonaszisziik természetjáról, valamint az írtására vonatkozó tudvalókról a Köztelek 1891 évi II. 12 és 13 számban valamint az 1895 évi II. 1213 lapon talál b adatkot. *Vellay J.*

Czelszeri beavatkozásra se szűnő elvételés.

Felelet a 355. sz. kérdésre. Van arra eszt, bár ritkán, hogy még az eddig legczelszeribbnek ismert beavatkozásra se szűnő meg az elvételés, az írtan ezekben a közönségesen ott mutatkozik, a hol a czelszeriellen tapasztalt töndöket pontosan és lelkimeretesen végre nem hajtják.

A „Közlelek”-ben ismételten felhívtam a figyelmet arra, hogy egyetlen év is gyönyörű leavakozásoknak elmulasztása is megnehezítaná a kivánatos sikert, azért azt ajánlom kérdéseitöveknék, hogy „Elvetés” című közleményemet mellássa figyelmére és járjon el annak értelmében s ekkor nem kétkedem, hogy oly értelemű levelet fog írni nekem, a mely közlelekre egy hasonló kalamitással vesződő birtokos írt, többek között azt mondván: „Az eljárás fenyvesen bevált. A grócyított vembes tehének közül egyetlen egy se vetett el, hanem még valamennyi rendetlen leellett, az dívetélek fel-folyattak és megvmentesedtek”. *Mi.*

A IV. országos gazdakongresszus programjához.

Rovid idő múlva összeül a IV. országos gazdakongresszus, hogy megvitassa a programba felvett tárgyakat. Nem czéлом a kongresszus tárgysorozatiába felvett kérdésekhez elve hozzászólni, hiszen azokat megvitálni lesz bő alkalom, de jelen felszólalásommal a kongresszust rendező végrehajtóbiz. figyelmét megőzadásunknak ma ügyzövény egyedüli jövedelmező forrását képező állattenyésztésnek egyik főösárá — a sertésnevelésre — öhajlanám felhívni, melyben immár másfél év óta pusztít a sertésvész.

Ezen fontos és aktuális kérdéssel, mely első megvitatását nemcsak megőrdemmel, de mostoha gazdasági viszonyaink között még is követel, lehetetlen, hogy a gazdák nagygyűlése ne foglalkozzék s erőll tudomást ne vegyen! Minden bővebb indoklását feleslegessé tesz azon tény, hogy a földmvelőügyi miniszteriummal augusztus hó 9-iki kiküldetése szerint hazánk 1969 községében dühög a sertésvész.

Eltekintve attól, hogy e bajnak orvosságát más nem ismerjük és annak feltalálását a kutató tudományra kell bízniuk, meg kell adni a magyar gazdának az alkalmat arra, hogy országos gyűlézetén panaszait és tapasztalatait egymással elmondhassa és hogy a sertésvész megőrdemmel az ország sertésnevelésé megőrdemmel halmozódjon az élő szerb sertésekhez behozatala ellen, főleg akkor, a mikor a saját sertésneket csak a ferezővárosi konjuziacziára, illetve a bécsi vágóhidakra vihethetik be.

Hozzáadalmas volna a január 8-nyal inkább óta történetek reflektálni kívánóinknak, mert a tárgyalások eredménye, a múlt év óta tartó súlyos helyzetből egy változatosabb, valamint s a főváros által szervezendő új konzum piac létesítése a végtelenségbe látszik húzódni.

Emlésemre tartozunk ugyan a földmvelőügyi miniszternek jóakarattal, melyly megőzadásunk bajain segíteni és különösen a sertésvész leküzdésére minden lehető ókvetvni hajlandó, azonban úgy látszik, hogy a referáló szakosztályban hiányzik a gyakorlati ember és ezért szükséges, hogy a miniszter az arra hivatott gazdaktól hallja meg a sertésvész okozta bajokat, mert azok tudják legjobban, hogy mi és hol jár nekik.

Általános igazolására felhozom, hogy másfél év kellett ahhoz, míg a ferezővárosi portelemrakodóhoz a vagonokban érkező sertésdöggnek ipari célra való földmvelőzésre megadották a napokban az engedély és addig a múlt év július hó 2-ikától folyó hó 7-ig odaérkezett 283,499 db sertéssel jött mintegy 25,000 hullát a fővárosi kutyapucézer ingyen kaptá. *Dövesteh Andor.*

Hejlyt adtnék a felszólalásnak, mert a magunk részéről is szükségesnek tartanók, hogy a sertésvész kérdése és az ebből szá-

mazott desperabilis állapotok megszüntetését előzőli tárgyalások felvetésének a kongresszus tárgysorozatába. A kongresszus rendező-bizottsága annak idején bizonyára azért nem tartotta szükségesnek a kérdés ügyre tüzetést, mert úgy a földmvelőügyi kormány, mint a főváros részéről kitárába helyezték az úgy lehető gyors rendezése, s miiben annyira kevésbé volt ókunk kétkedő, mert a tárgyalások és az előmküldatök mindkét részről nagy érlylyel indítottak meg, úgy, hogy fel kellett tételezni, miképp a végleges megoldás sem késhetik soká. Az ez ügyben beállott teljes stagnáció azonban, sajnos, arra enged következtetni, hogy nem egyhamar van kitárában a továbbévtélt intézkedések és a belépőtésére ezért tartjuk szükségesnek mi is, hogy a gazdák a kongresszuson nyomtatékkal követeljék az O. M. G. E. által ez ügyben a kormányhoz felterjesztett javaslatok foganasítását.

Ha e tekintetben a rendező-bizottság a gazdák részéről kördékelődést fog tapasztalni, úgy bizonyára még utólagosan fel fogja venni e kérdést a tárgysorozatba.

Szerk.

A postényi árparvásár.

E hó 17-én azaz hétfőn tartotta meg a nyitrai-megyei gazdasági egyesület szokásos elővárosi árparvásárát.

Eredménye esekély.

Az abnormis időjárás mindenütt megakasztotta nemcsak a cseplesi, de a horvási munkálatokat is s az árparnak kezdérek közöttben fekszik a szántóföldeken. Csak kevés termelő vehett tehát részt a kész árparvárságon, még a megjelentek iránt is a kereskedők részéről kevés volt a bizalom, mert tartottak attól, hogy a minta nem egyez majd a szállítandó árval.

Ezen aggodalmakat ugyan úgy maga a vásárt rendező gazdasági egyesület mint a „Mezőgazdák Szövetkezele” igyekeztek eloszlatni s utóbbi több esetben szavatolói iránt kész az árú összességéről, üzlet azért még sem jöhethet létre.

Az üzletelenségnek egyébként más fontos okai is voltak. Az a körülmény, hogy az ideig len igen sok tarkarúpa lesz, a gazdák reményeit igen feleslegizta s az árpa árat igen kitarították, 7—9 frtíg váltakoztak a termelői árak, míg a kereskedők részéről megajánlott árak 675—850 frt között váltakoztak. Az árkülönbsébet tehát egyes kivételektől eltekintve 30—50 kr volt, a mi árparnál nem oly nagy differencia s épp azért csodálatos, hogy üzletkötésről mégsem számolhatunk be. Nem zavarjuk a gazdák számításait, mert lehet, hogy magasabb árakat érnek el terményükért, de az is lehet, hogy nem. Az árparvásár még korántsem nyert stabilizációt. Annyi azonban bizonyos, hogy a vásáron felszámolt árpark nagy része tekintve közép-mérsékűeket s a jelenlegi konjunkturát az ajánlott áron bátran eladható lett volna.

Es csak azt bizonyítja, hogy a gazdák még elég üzleti jártassággal nem bírnak ahhoz, hogy terményük reális értékét megőrdemmel tudják. Ezt a gyakorlatot az árparvásárok rendező látogatója fogja megadni, amikor is legalább a gazdák nem lesznek azidat okolhatók, hogy az ő túlkövetelésük miatt nem jöhethet létre üzlet.

Az üzletelenségnek azonban talán a legközelebbi oka az volt, hogy sörgróvárosok, vagy külföldi nagykereskedő a vásárron megőrdemmel megőrdemmel a vásároló közönségnek legközelebből környék kereskedő köréből került ki, akiknek bizony minden inkább érdekükben van, mint az, hogy az árparvásár sikerüljön s az ő czirkulusaikat turbalja. Sok minden igyekeztetik óka irányul, hogy

a vásárt dískorvidítják az árakat lenyomják s így azon odahaza a gazdától alacsony árakon vehessék meg az árpa.

Hogy a külföldi kereskedők s sörgróvárosok a sörparvásárt fel nem keresik, annak egy igen eredeti akadálya van, mely míg el nem hátráltak, külföldiekre természetesen az osztrákokat is, nem számíthatunk. Magyarországon ugyanis a földmvelő szövetkezetek értelmében a gazda csak a feladó állomáson való átadásig szavatol az árú minőségéről, Ausztriában pedig a leadó állomáson történik az átétel, ameddig a terményről minden tekintetben az eladó szavatol.

A gazdára néve feltétlenül a magyar, a sörgróváros s nagykereskedőkre néve pedig az osztrák fővárosoknál s a kedvezőek. E nagy távolsgók utánm mely a termelő és fogyasztó érdekei között felm a következő kereskedelem hidalja át, amely a fogyasztóval szemben az árú minőségéről az osztrák szóknyóknak értelmében a szállítási végpontig történő átvételezésig elvállalja, míg a termelővel szemben a magyar szoknyóknak fogadjal el s az árú a feladó állomáson érkezik.

Ez az állapot természetesen erősen a közvételis málmára hajtja a vizet s a mig ezen nem segítünk, a termelő a fogyasztótól áthidalhatatlan akadályfal van elválasztva s direkt üzlet soha létre nem jöhét.

A fogyasztó állapontja helyes, mert az árú keresi fel a vevőt s nem a vevőt az árú. Ha már pénzt ad ki, úgy azért megőrdemmel öröi óhajt kapni, ó tehát az erősebb fél, mert pénze van, az eladónak kell tehát hozzá alkalmazkodnia.

A termelő jóállásában azonban a külföldiek sohasem fognak megőrdemmel, mert nem ismerük úgy az egyén értékét, mint a velük való üzleti összeköttetésben levő kereskedők.

A szavatosság tehát egy általánosan ismert, a külföldön bizalomnak s közvételis örvendő intézményre kell bízni, a mely ismérven az eladó személyét, megbízhatóságát, sőt esetleg árját is, a szavatolási a vevővel szemben elvállalja. Ez intézmény nálunk nem lehet, mint az Magyar Mezőgazdák Szövetkezet. A jövő árpa vásártját meg kell rendezni, hogy minden a vásárra kerülő termény minőségéről a szövetkezet szavatol, ezzel szemben az árú a szövetkezet bizományát képezi, azaz az üzlet olyképp bonyolítottuk le, mint az jelenben a budapesti gyártnaukezőkkel történik.

A mig így irányban nem sikerül az árparvásárokat reorganizálni, addig úgy a budapesti, mint a nyitrai árparvásár csak szerény szármypóblátás marad, melynek gyakorlati eredménye alig van.

Es esetben is azonban, ha az árparvásár intézménye ez alapon újraszerveztetik, annak érdekében a külföldön nagyobb reklámot kell kifejteni, a nagyobb sörgróvárosok személyesen is felkeresni oly presztizsokat és katalógusokat küldeni szét, melyek minden irányban tájékoztatók.

Egyszóval az árparvásárokat úgy kell rendezni, hogy ott az üzlet börszerűleg legyen lebonyolították s abból sem a termelőre sem a fogyasztóra kellemetlenség ne származzon, feltéve ha mindkettő korrektil jár el.

A mi a postényi sörparvásárral lefolyásított illéti, azt Emőgy József első alelnök d. u. 1 órákor nyitotta meg. A földmvelő miniszteriumot Cserháti Sándor, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnöke Rubinek Gyula képviselte. A termelői sorában ott látnak megőrdemmel György, Benkő István, Ocsény Rudolf, Majláth Gyula, Símhely János, Skóthics József, Zedvitz Curt grófkant, Standner Gusztáv, a Hunyady, Pálffy grófkant uradalmak, a nyitrai püspökség s Stummer báró uradalma képviselőit stb.

A kiállítás teljesen rendezett volt, a hozzáférhetőségényvel. Hiba volt azonban, hogy a helyiség sötét volt s így az árpa színe helyesen nem volt megítélhető. Az eleinte élénken megindult vásár 1/4-re már egyet ért s a tömegben csak egy-két termelő maradt vissza. A kereskedők nagy része az 5 órai gyvonsorattal elutazott, amelyek része pedig ott maradt, az sába alatt igezködött üzletet kötni. S így tíz óra felé a tömeg csak látszó létre és jötték volna, ami valószínű annyiban is, hogy a vásár ideje alatt kívül a firdparkban a kereskedők valóságos bözött alkottak.

A kereskedők nagy részét azonban egy látszik inkább a kiváncsiság, mint vásárlási szándék hozta oda.

A póstyári sörpávasár eredménytelensége csak újabb sorkéntesülést szolgált arra, hogy a gazdasátszámoló érdekeit itelősi hivattól testilek mielőbb törölve közös erővel igyekezzenek megküzdni azokkal az akadályokkal, melyek az értékesítés elő gőrdülnek.

Ha összefogunk valamennyien s erőnk nem forogásulok szét, úgy nemcsak országot, de anyagi eredményekkel is be tudunk számolni.

Ebblévi a gazdasági egyesületek megelődhetnek, utóbbira azonban a gazdának van szüksége. Már pedig nekünk gazdasági egyesületeknek különösen a jelen viszonyok között a gazda szakszégét kell szemünk előtt tartani.

A nyitra megyei gazdasági egyesület vezetőfője meg van az ehhez szükséges értes és azért hisszük, hogy az úrvos közkezményezést feltartják, de a tapasztalatokhoz képest a sörpávasárok intézményét reformálják is. R. Gy.

VEGYESEK.

Mai számmunk tartalma:	Ottai
IV. Országos gazdaságkongresszus. — Burgonya-kiállítás-gyűlésre.	1183
Adóügyi mezél károk esetén Ausztriában.	1183
A IV. országos gazdaságkongresszus programja-hoz. <i>Deutsch Avtor.</i>	1191
A póstyári árpa vásár.	1191
A gazdasági nyóvnytan.	1191
A répa felmagrása. <i>Mesey Gyula.</i>	1184
Állattenyésztés.	
Közlelek a vasallandó állatok lábtámasára. <i>Sz. J.</i>	1186
Zerédeses kiállítás.	1186
Vízjárású csarnok.	1186
Közlelek, Szőlőzet.	1186
A jégverte szőlők kertészetéről. <i>Angyal Desz.</i>	1189
Állattenyésztés.	
Juhok térsége pusztaságok részben átjett szőlőcsomok következtében. <i>Soponya Ferencz.</i>	1190
Lévszékrajz.	1191
Gyepsek.	1193
Kereskedelem, létsze.	1194
Budapesti gabonázásról. — Szeszüzet. — Művelőgyék. — Élelmiszerek a budapesti helyvidéken. Budapesti inkarnatívásár. — Al-latvásárok: Budapesti szarumachárvásár. — Bécsi gabonachárvásár. — Bécsi sertésárásár. — Bécsi szarumachárvásár. — Bécsi juhárásár.	1195
Párisi juhárásár.	1195
Szerkesztői üzenetek.	1195

Meghirdetés. A földmívelésügyi miniszter Pappics László széphegyi alparancsnoktól Szepes vármegye szepesváraljai járására, az allandó gazdasági tudósított listára biztatja meg.

Bjegyzés. *Ferencs Sándor,* Szirmaigy 67. évi elnökje és ungyamegy nagybérlő jégvett vártól *Dinyés Kálmán* uradalmi származó leányával, Etelkával *Caranyban.*

Hálalózá. Nagykálmán Kálmár előföldbíróköt elhunyt honatársán.

Hibajárás. *A Közlelek I. évi 65-ik számban* „A buza hívközéről” szóló II-ik cikkben, (1133 l.) e mondatban: „Lehetséges, hogy a szén, fagyó puszok földjei nedvesebb felkötéstök, a nedvesebb szőlő helyett szárazabb értenék.”

Jubileum. A magyar gazdasági osztály egy kiváló tagja, *Zovna Frigyes,* gróf Esterházy Mihály uradalmainak jószágigazgatója f. évi születésnapján 3-án ill. meg 25 éves szolgálati jubileumát. Barátai és tisztelői az alkalommal diszlamakot rendeznek a pozsonyi Magyar királyi szülő disztermébe, a melyre a meghívókat már szétküldték.

Védőteltések felhasználása közlekedési czélokra. A földmívelésügyi miniszter a viz-szabályozó és ármentesítő társulatok leirata-lyát értesítette, hogy védőteltéseinek közle-kekedési czélokra való felhasználását meg-felöl feltételek alatt, hogy t. i. az árve-dőlem ne akadályoztassék és a fentartásához az érdekeltek hozzájáruljanak, úgy az árve-dőlem mint a közlekedési érdekek szempont-ából kivánatosnak tartja. Nem eséklye je-lentőségű kérdést ööl fel ez az intézkedés, mert a Duna és Tisza völgyén alakult viz-szabályozó és ármentesítő-társulatok közel 4000 kilométer hosszú védőteltéseinek a közle-kekedési czéljára való átadásáról van szó, mely védőteltések nagy része oly vidéken van, melyekről a hál mesterszég közle-ke-dési utat nem eséklye.

Állami lovak árverése. A földmívelés-ügyi miniszter a magy. kir. állami ménes-ből kisorolt anyakanczákat, számfelölt fiatal kanczákat és kislejtezett heréketek mint minden évben, úgy ez évben is árverés útján fogja eladati. Az árverés f. évi október hó 2-ától 4-ig és folytatódni október hó 9-ától 11-ig Budapestban a „Tattersall” ki-lis-keres-pi talaján fog megtartani. A lovak leírását és a részletes feltételeket tartalmazó árverési jegyzék a postabélyeg beküldése mellett a Tattersall titkárságánál beszere-zhető. Az állami ménletelekből kisorolt mé-nek és heréletek jegyzékét árverésből fogják közölni. Az állami lovak árverésével egy-idejűleg szeptember hó 4-től 6-ig rendezi a loányrésztés emelése alakult részvény-társaság szokásos közlék *úcsárjáróját*, a melyen a tenyésztők valószínűleg sok lovat fognak kiállítani, miért is feltehető, hogy a vevők ez alkalommal szükségüket minden tekintetben kielégíthetik.

Állattenyésztési értesítés. A földmívelésügyi miniszternek a marhavész és egyéb ragadós állatbetegségek allásáról július hó 29-én a következő kimutatást teszi közlé: *Magyarországon: Kéleti marhavész:* Magyarországon, Fiume és környéke, valamint Horvát-Szlavonország egész területe ez idő szerint vészmentes. — *Lépfene:* összesen 88 községben 116 udv. — *Veszesség:* összesen 195 községben 394 udv. — *Talajgöcs:* összesen 100 községben 127 udv. — *Ragadós száj- és kórnyárvész:* összesen 315 községben 3340 udv. — *Ragadós tüdőböl:* összesen 5 közs. 5 udv. — *Hivul:* összesen — községben — udv. *Tenyészleányok és az ivarszerveken keletkező hídnyagosság:* összesen 10 községben 120 udv. — *Rüh-kór:* összesen 74 községben 249 udv. — *Sertésbajbetegség:* összesen 263 községben 1885 udv. — *Bivaly-vész:* összesen 3 község 3 udv. — *Sertés-vész:* összesen 2004 község.

Külföldi szakértők tanulmányútja. A dán királyi kormány megbízásából *Sand Gerhard*, a koppenhágai állatorvosi és gazdasági főiskola tanára az osztrák-magyar mo-narchiában tanulmányutat tesz és az alkalom-al megismeri, kibérl- és hóhólnai ménesintézetek szervezetét teszi tanulmánya tárgyává. Ugyancsak e hónap folyamán *von der Marwitz*, a braunsbergi porosz állami mé-nes igazgatója is meglátogatja az állami mé-neseket. A földmívelésügyi miniszter intéz-kedtek, hogy a külföldi szakközegek a mé-nes-birtoknál szívesly fogadjákban részve-szüljenek.

Állattenyésztési értesítések. A földmívelésügyi miniszter értesítések szerint a vá-

gómárháczban Ausztriából és Magyarorszá-ból Svájcba, Sanet-Margarethenbe szállítása minden külön engedély kikérése, illetve a svájci kantonok külön bevételi engedélyé-nek a vasuti felrakó állomásokon való fel-utatatása nélkül meg van engedve. Ezen szarvasmarháczkan Sanet-Margarethenből Svájcba való tovább elhajátja vagy elszál-lítás azonban csakis az ottani vöví által az illető svájci kantonoktól megbeszélendő külön engedélyek alapján történhetik az alábbi fel-tételek mellett: 1. az állatok a rakodón a svájci határszél állatorvos megvizsgálja; 2. a megvizsgálás befejeztével az állatok a korlát-otok mellé állítják, a hol külön bevételi en-gedélyvel bíró mérőszárok és kereskedők közöl vásárolhatnak; a vásár d. n. 3 óráig be kell fejezni; 3. az állatoknak a szomszédos községbe való elszállítást, illetve berakást legkésőbb 4 óráig be kell fejezni; 4. az esetleg eladatlanul maradt állatokkal azonnal be kell rakni és még ugyanaznap a st.-galeni vágóhídra szállítani.

Az italmérsé, fogyasztási és italadók-nak a jelenlegi rendszer szerint való bizto-sítást az 1897. évi pénzügyminiszter már elrendelt. A hoz és sőtárladónál, a hus-és czukoriparigazgatási adónál, továbbá a szesz-italmérsé adónál tehát 1898. január 1-ig lényeges változás nem állhat be, azaz a fo-gyasztási adónak a termelési adókkal való összeváltatása, mely terv már régeből idő óta kísért, egy ideig ismét nem fog megva-lósulni s így még legalább is egy esztendőig továbbra is megmarad az egykorinál és bé-telleti rendszer. Hogy azonban az egyesítés tervét nem ejtette el pénzügyi kormányuk, sőt az 1898. évről valószínűleg dötte kívánja léptetni, arra következtetni lehet a most meg-jelent pénzügyminiszteri rendeletnek ama ré-szezből, mely szigorúan meghagyja a kir-pénzügyigazgatóságoknak, hogy úgy a meg-állított adó béletli szerződéseket minden esetben csak egy évre az 1897-ik évre kö-szöl meg feltétlenül, a következő 1898. évre pedig csakírólag a felmondási jog fentartásá-val csakis feltételezen.

Az állattészám apadása a Hortobágyon. A hortobágyi jószágtenyésztésről szomorú adatokat közöl a B. H. legutóbbi száma. Ugyancs évi óta lassan apad a Hortobágy-on ok kihajátni szokott kábas jószágok létszáma, a mi csak a gazdák terheit, a legel-tés költségeit emeli, mert az adó, kezelési és ármentesítési költség évről-évre Allandó, ha nem nagyobb s mindezt a legelőterese kihajátni jószág uton szokták kivetni nyár derekán. De talán még soha nem mutatko-zott olyan romlás apadás a jószág létszá-mában, mint az idén. Kihajátók a Hor-tobágyra.

	1896-ban	1896-ban
szarvasmarhát	14.100 drot	12.900 drot
juh	4600	4400
juhut	24.600	19.700
sertést.	7081	1632

Összesen 50.381 drot 38.363 drot

Az apadás tehát körülbelül 30 százaléka, a mi szinte megdöbbent. Ez esettel szemben csak kevés vizsgálatot és kárpótlást nyujt az a körülmény, hogy az augusztusi nagy esőzés ismét úgy megárvította a legelőt, hogy késő őszig lehetetlenség rajta, a mi évtizedek alatt ritkán történik meg.

A eskárvai földmívelési iskola tanfolyamát e hóban több növendék végzi, a kik az is-kola igazgatójának értesítése szerint mind-annyian jórával, egyszerű földmívelés embe-kek, kik egész életüket a gazdálkodásban töltötték és túl levén a katoná köteleztetésén, gazda és egyéb parasznelő szolgálatra alkalmasok. A szolnoki intégnybe venni hajtók jelentékek be szándékukat az iskola igazgatójánál.

Országos Magyar Kélesönös Biztosító Szövetkezet.

BUDAPESTEN, VIII., József-körút 8.

Alkalmazottak: ELŐK: TELEKÉRI Géza gróf. ALÉLEK: CSÁVÖSSY Ede.

Igazgatói tagok:

ANDRÁSI GÁBOR gróf, BEJAVONYÁS SÁNDOR, DENESWITZ ARISTID, KORJÁTHY BÉLA, PÉTER TÁRAN, PÉTERFI ÖRÖK, SEIBERER EGYÉN, SCHEIDLER JÓSEF, SILLÁRSZKY ZOLTÁN, SZÓTI EDEGÖRÖK, SZÉKELY ISTVÁN gróf, TELEKÉRI SÁNDOR gróf.

Vezetékszáma: 82-ÖNY 212. szám.

Az Országos Magyar Kélesönös Biztosító Szövetkezet a gazdasági életben előmozdítása érdekében a biztosítások terén: folyton fejleszté a reformokat, melyeket a gazdaságosság évek óta sürgetett és a köreknél gyors és méltányos kifizetéseivel a felek teljes melegegledését vívta ki magának, az

épület és átalány (pauzschal) biztosításánál

rendkívül mérsékelt díjával telesen megkärítést tesz lehetővé: a szövetkezet pusztán csak a díjakat számítja fel a megfelelő kincstári bérrel; a minden más illeték kizárásával

A takarmány és termények (szalmás elöszög)

biztosítása szintén a legkedvezőbb feltételek mellett eszközölhető. A díjak itt is a lehető legmértékesebbek.

Gazdasági egyesületi tagok — földművelők és birtokosok által nagyságára — a tartás díjából 5% elengedelményben részesülnek.

Kiszáradt, ha buzos egyszerű, vagy csoportban, de külön-külön ajánlatot kell benyújtani biztosításra, 10% elengedelményben részesülnek.

Bővebb feltételekkel az országban igazgatóink Budapestben, József-körút 8. sz. és a vidéken létesített ágensegünk.

Kéveköző zsinórokat és a legjobb minőségű gazdasági kötélneműeket,

ajánl a **BLEIER és WEISZ,**

kötélgyári özög Budapest. Raktár és iroda: Károly-kört 9. szám, a gróf Hadik-Barkóczy fele házában Győrlepel: Hajtás-út 7307. sz. Ajánlásra méltó tárgyak: torna-eszközök, Csokonai futószőnyegek, lábtörők, ruhaszárító kőtelek,

lőháló, k

lőhálókat sít, továbbá gazdasági csikkek u. m.: istráng, kötőfék, rudaló gabonaszakók, vízhatlan ponyvák, liták és tűl vedrek, kender-tömlők, hevederek, kender, kősz sít, a legújatnyosabb eredeti gyártmányok.

Vételek megrendelésre eszközölhetők. Kérem árgyakat pontosan bérmentesen közölni.

Magyar kir. államvasutak. 92155/C/1896.

Hirdemény.

(Csörgő rakodó-kitérőnek a kocsirakományi teherátforgalmra való megállása.) A Sátoralja-Ujhegy-Vidnyár országghatárai vonalon Sátoralja-Ujhegy és Legenye-Mihályi állomások között, az előbbi 9. az utóbbi 7 kilométernyi távolságban fekvő Csörgő nevű rakodó-kitérő, mely eddig csak korlátozott személy- és postagyörgő forgalomra szolgált, 1897. évi július hó 15-én a kocsirakományi teherátvitel fel- és leadására is berendeztetett.

Ezen rakodó-kitérőről illetve kitérőre, gyors és darabárk, előállítások és oly jellegű termények, melyeknek be vagy kirakásához külön berendezés vagy segédeszközök igénybevétele, nem szükséges; a fentiek örökösben, szállítható kocsirakományi teherátvitel és kirakására nézve pedig a magyar kir. államvasutak helyi díjazásában (L. rész) a VII. fej. B. szakaszának 6. pontjában (40. oldal) foglalt határozományok mérvadóak.

Az ezen kitérőn kezrendő árak berakáshoz szükséges kocsik 24 órával előbb irásbellel rendelendők meg, mely megrendelés, valamint az árak szabályszerű feladása és kiváltása Sátoralja-Ujhegy állomáson eszközölendő.

A Csörgő rakodó-kitérőről szállítandó vagy odarendelt kocsirakományi teherátvitel a szállítási díj a magyar kir. államvasutak vonalait, tekintve az ezen vonalak érvényes helyi árúdíjazásában (L. rész) a díjazásnak leteleítésben megállapított általános határozományok mérvadóak, szemert ezen kitérő közvetlen kilométer távolságának alapvetelével számítatik.

A díjazás alapjául vesendő kilométertávolságok olykor állapíthatnak meg, hogy a S-A-Ujhegy irányában történő szállításhoz a magyar kir. államvasutak vonalain érvényes kilométer mutatóban S-A-Ujhegyre megállapított távolságokhoz 9 kilométer a Legenye-Mihályi irányában való szállításhoz pedig a Legenye-Mihályra megszabott 7 km. hozzáadatik.

Az akként nyert közvetlen kilométertávolságok után az említett árúdíjazásában foglalt díjazású táblázatok megfelelő díjtétel nyerneik alkalmazást.

Egyrészt Csörgő, másrészt az összes Budapest-balparti és köbányai pályaudvarok, valamint Rákos rendező p. u. között a távolság egységben 278 km.-ben állapított meg.

Az ezen kitérőnek Budapest-Angyalföld-Lipótváros nyugati p. u. és Rákos rendező p. u. állomásokkal való forgalmában a fenti 278 km.-re eső díjtételek 100 kg.-kint 3 kral. feloszob.

Buda Győrlepel, Budapest déli vasút (helyben) és Ó-Buda-Filatorig állomásokkal való forgalmában pedig a fenti 278 km.-re eső téttelek 100 kg.-kint 5 kral. feloszob.

Egyrészt Csörgő, másrészt a vele szomszédos S-A-Ujhegy, illetve Legenye-Mihályi állomás (helyben) közötti forgalomban a díjazású táblázatokban 1-10 kilométerre megadott díjtételek nyerneik alkalmazást.

Budapest, 1896. évi július hóban. Az igazgatóság.

(Ügyintésmet nem díjazatik.)

Valódi
Dr. KRÖCZER LÁSZLÓ-féle
szabadalmazott rugyánra előkészíteteket Dr. Kröczér László urtól személyesen jóváhagyott minőségben és nagyságban szállít

SCHMEIDLER I. N.
és. és kir. rugyánra és celluloidneműk gyára

BÉCS, 1328
Főúton: Főútköz: 1228
VII/2., Stutzgasse 19. sz. I. ker., Graben 10. sz.
Sürgőnyozim: **GUMMISCHIEDLER.**
Egy kilogramm ára **ft 10.40.**

A magyar kir. államvasutakról eredő, teljesen használható, jó karban lévő

TIZEDÉS MERLEGEK
súlyozók egyútt, fojtók, olcsó árban kaphatók;

KOHN A. M.
és az őtől megvásárolható

Budapest, VI., Mozsár-utca 9.
Egyesült "Werrnd" rendező részlegét ügyvezető és vezetői részlegét vezető kabinok.

Ó. és k. kir. apost. Felsőleg legmagasabb elismerése.

Nagy arányú, valamennyi világhírlakban.

Am eladó bérrel petrololum-fuozató

parañn, Ceresin, stearingyertyák és zsíradókray-gyár
Gust. Wagenmann, Wien.

Központi irodá: **VI. Magdalenenstrasse 16, a Theater a. d. Wien** mellett, ajánl elismert kitérő minőségben legelőszög gyári árakon: ásvány, gipsz- és zsíradókat, olvajait, fozókat, ásvány-gipsz-palaját megárasztási gépkeze; Wagenmann-féle hangszókat és beszerzőt a gőzmozgók kemézők; szabó kesztyűket, feltek, sárga, kék, uszó, olasz világos l. és ll. minőségben, szolid gyártmányok legelőszög gyári áron, teheresek és hegytartószerek sít kemézők. Ásvány világító olajok: petroleum szaxó, white, Gyár petroleum vesztelőtlen, csak 40 Cseudi gyújtató; szalon petrololum, cászárókál egészen fehér és vesztelőtlen.

Stearingyertyák. Bési stearingyertyák. I. minőségű, narancs vagy rózsaszín csomagolás. Austria gyertya I. minőségű, narancs vagy rózsaszín csomagolás, Ceresin (ásványiszap), templomi gyertyák minden világosfélekkel.

Brilliant parañn díszgyertyák, sárga pincegyertyák.
NB. Mintákat gyórtmányaimból ingyen küldök.

Patent

A legelőszögű néppárti helyi élelmez, változatos szőnyeg, mulattató eredeti képekkel, a politika néppárti korszerűsége sztraya és gűn. által ostromozott helyi eseményeivel, versekkel, adomattal, képm., képm., sakk- és szőnyeggyekekkel és sok más mulattató dologgal.

Magyarországi, magyarországi ÉRTVELEK.

Előfizetői ára: **egész évre 4 ft, fél évre 2 ft, negyed évre 1 ft.**

A szőnyegnek, de olvasni szerető közönség számára a "HERKÓ PATÉR" népies kiadást egész évre 6 ft, negyed évre 50 kral. küldjük.

A "HERKÓ PATÉR" 2 ft nyolcsin is megtehető helyi élelmez egész évre 2 ft, fél évre 1 ft, negyedévre 50 kral.

Március hó óta német nyelvben is megjelenik a "HERKÓ PATÉR" helyi élelmez. **Naptárak, magyar, német és től nyelven, az 60 előhaladottaságnál fogva már csak 20 kral. darabonként.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **BUDAPEST, IV. kerület, Zsibárs-utca 7-dik szám.**

Bérszántás gözelkével.

A legjobb eredeti **Fowler-féle Compond** gézekkel talajművelésre vállalkozók 527

WOLFF ERNŐ gözszántási vállalkozó,
Budapest, Kelenföld, Fowler-telep.

Cs. és kir. szab.
vizmentes szövetgépar,
legnagyobb és legrégibb az országban.
Aplittaltól 1831.
322 kinttetés.

ELSINGER M. J. és FIAI

BUDAPEST, BÉCS,
V. Mária Valéria-utca 10. — I. Volksgartenstrasse 1.
VIZMENTES TAKARÓK (PONYVÁK),
kaszalok, gépek, koscsik és vasuti koscsikra olecsók és legjobb elpusztíthatatlan minőségben, lovábbá.
REPCZE-PONYVÁK, MAGYÜTŐ-PONYVÁK, TÖMLÖK.
ESŐKÖPENYEK és ÖLTÖNYÖK kautschukból és anélkül.
TÖZI- és ITATÓ-VEDEK, SÁTRAK, LINOLEUM.
ÁRJEJYZÉK és MINTÁK INGYEN és BÉRMENTVE.
„LEGGYORSÁBB KISZOLGÁLÁS.”
Minden város jobb üzletében a mi gyárterményainkat tartják, s sziveskednek határozottan **ELSINGER** gyárterményt kéri. 028

70900 C. IV. szám.

M. kir. államvasutak.

Hirdetmény.

(Budapestről Visegrádra és Esztergomba érvényes I. oszt. menet- és tértíjgyék árának felmérése).

A m. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint a Budapest nyugoti pályaudvarról Visegrád, illetőleg Esztergomba kiadásra kerülő I. osztályú menet- és menetértíjgyék ára I. év szeptember 1-től felmértetik.

Az új menetíjgyék következők:

Budapest nyug. p. u. — Visegrád menet személyvonat	1:30	frt
„ „ — — — — — személyvonat, menetértíj	1:70	„
„ „ — — — — — Esztergom, személyvonat	2:10	„
„ „ — — — — — — — — — gyorsvonat	2:00	„
„ „ — — — — — — — — — csavargatózó menet gyorsv.	2:25	„
„ „ — — — — — — — — — személyvonat	1:80	„

A II. és III. osztályú menetíjgyék változatlan maradtak.

Budapest, 1896. augusztus 3-án.

(Ütányomás nem díjazatik.)

Az igazgatóság.

Ujjonnan szabadalmazott

=GIGG=

egyfogatu kocsi országutakra.

Legjobb legolcsóbb kétlévelű egyfogatu kocsi

A legrosszabb úton is lehet használni.

Ára 130 forint.

Sok fényes elismerő

1318 levél.

Prospectus kimerítő leírással ingyen és bérmentve.

J. WEIGL, Prerau

Raktár: Wien, I., Nibelungengasse 4.

A budapesti gypju - aukciók

ez idei első sorozata július hó 8-án megindult. Árverési raktár gyűjtést a m. kir. államvasutak dunaparti teherpályaudvarának egy helyisége szolgál. Az ezen raktárba rakított és szeptember hó 30-ig eladható gypjuk után sem raktár-bér, sem rem raktárhoz való szállítási beraktározási és mérlegelési díj nem számítatik. Azonefelül ezen gypjak szállítási díjkezdvezményben is fognak részesülni.

Bejelentéseket elfogad és felvilágosításokkal szolgál

HELLER M. és Társa

Budapest, V., Erzsébet-tér 13. sz.

Magyar kir. államvasutak.

9762/980 A IV. sz. sz.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint I. évi augusztus hó 1-től a versecskülni vonal 5112. sz. vonatának menetrendje akként módosul, hogy Verseczkőrüle este 6 óra 15 perczkor fog indolni és este 10 óra 28 perczkor fog Temes-Kubin állomásra érkezni.

Bpest, 1896. jul. 24-én.

Az igazgatóság.

(Ütány. nem díjazatik.)

MŰTRÁGYÁT

minden minőségben szállít bárhova
1349 versenyképesen

SCHRAM A.,

kémény- és műtrágyagyára

Központi iroda: PRÁGA, Heinrichgasse 27.

44.990.
H. I. 98. szám.

Lóárverési hirdetmény.

A magy. kir. állami ménesekből kisorolt

anyankanczák, számfel-
letti fiatal kanczák, kise-
lejtezett heréltek

árverése 1896. évi október hó 2-től folytatólag bezárólag 4-ig, és 9-től bezárólag 11-ig Budapesten a „Tattersall” kerepesi úti helyiségben fog megtartatni.

„A lovak leírását és a részletes feltételeket tartalmazó árverési jegyzék a postabélyeg beküldése mellett a „Tattersall” igazgatóságától kapható.

Megjegyzés: Az állami ménetelepekből kisorolt ménék és heréltek jegyzéke később fog közvétetetni.

Budapesten 1896. évi augusztus hóban.

Földmívelésügyi magy. kir. miniszter.